

wablief
krant • tekstadvies • boeken

Omdat lezen leuk is!

Introductiemap voor lesgevers

Inhoud

Graag lezen doet beter lezen: literatuur en cursisten, een boeiende ontdekkingsstocht	3
Acht vuistregels en één leidraad: 'graaag lezen doet beter lezen'	4
Voorlezen	8
Voorlezen met kamishibai	10
Jeugdboeken	11
Luisterboeken	14
Leesdagboek: meer dan een lijst van gelezen boeken	15
Leesclub: een goede babbel zet aan tot lezen	17
Vrij lezen	20
Praten over boeken, verhalen en gedichten	22
Over de impact van verhalen	25
Op pad: ontdek de bibliotheek	26
Op pad: ontdek de boekhandel	28
Auteurslezing: nodig een auteur uit!	29
Afronding en evaluatie	30
Zoekwijzer: voor wie meer info zoekt	32
Bijlagen	33
1. Bekende lezers	33
2. Gedichten	34
3. Liedjesteksten	35
4. Fragmenten uit Wablieft-boeken	36
5. Voorleesfragmenten	37
6. Fragmenten linken aan boeken	39
7. Eenvoudig leesdagboek	41
8. Leesdagboek met meer schrijfwerk	44
9. Emoties	46
10. Boekpromotie	51

Wablieft biedt ook

Lessuggesties bij Wablieft-boeken

Deskundige lesgevers maakten bij elk Wablieft-boek een reeks lessuggesties. Al die suggesties zijn, met werkbladen, gratis te downloaden vanop www.wablieft.be/boeken/lesmateriaal!

Welke boekenaanbod is er voor moeilijke lezers? Nodig onze experts uit!

Welke boeken zijn er voor volwassenen die Nederlands leren en jongeren die niet graag of minder goed lezen? In deze sessie bieden we je een mooi en gevarieerd overzicht van recente boeken die geschikt zijn: zowel boeken in eenvoudig Nederlands als boeken uit het 'gewone' aanbod, van prentenboeken en beeldboeken tot romans!

Hoe werk je met (Wablieft-)boeken in de klas of in de leesgroep? Nog onze experts uit!

Wablieft verzorgt een workshop of opleiding op maat, om begeleiders en lesgevers methodieken, tips & tricks mee te geven om met boeken te werken.

Graag lezen doet beter lezen: literatuur en cursisten, een boeiende ontdekkingstocht

Ik vind lezen belangrijk en ook gezellig. Vroeger zat mijn man te lezen en zei hij geen woord. Nu doe ik dat ook. Nu zitten wij met twee in de zetel te lezen. Mijn lesgeefster op Open School heeft mij aange-moedigd om te lezen. Ik ben toen begonnen met lezen, en ik wil dat volhouden. Ook al lees ik maar twee boeken per jaar, ik doe het. Een boek lezen vind ik hét van hét.

(Christine, cursiste Open School)

Beste lesgever

Lezen is genieten. Mooie teksten, aantrekkelijke boeken en toegankelijke literatuur kunnen leerlingen en cursisten tot een lezer maken. Praten over de personages en de thema's, schrijfoefeningen, een les over interpunctie, woordenschat oefenen, actief luisteren, een rollenspel...: bij talloze lesdoelen, eindtermen en opleidingsprofielen kunnen boeken, gedichten en teksten vanzelfsprekend ingezet worden.

Met deze handleiding willen we lesgevers zin geven in mooie verhalen en prikkelende lessen. We presenteren, thematisch geordend, een reeks methodieken om met jouw cursisten of leerlingen aan de slag te gaan. Wat voor de ene lesgever misschien vanzelfsprekend lijkt, kan voor de andere totaal nieuw zijn. We hopen in elk geval dat voorlezen, vrij lezen, een boekenbabbel en nog veel meer activiteiten een vaste plek krijgen in jullie lessen.

Wablieft wil met deze handleiding leerlingen en cursisten leesplezier laten ontdekken. Daarnaast weten we ook: graag lezen, doet beter lezen. Nog steeds zijn te veel jongeren en volwassenen laaggeletterd. Voor een aantal lezers is dat tijdelijk, tot zij voldoende kennis van het Nederlands verworven hebben. Daarnaast is er een grote groep met Nederlands als moedertaal of Nederlands als tweede, derde... taal, die ook problemen ondervindt om goed genoeg te kunnen lezen en schrijven. Ook hen willen we bereiken. Via Wablieft-boeken en de Wablieft-krant, via andere toegankelijke en mooie boeken. En via leesplezier. Lesgevers kunnen dat zaadje planten!

We wensen jullie veel succes toe op deze boeiende ontdekkingstocht in de wereld van de literatuur en horen graag welke zaadjes jullie geplant hebben.

Ilona Plichart, coördinator Wablieft

Ilona.plichart@wablieft.be

www.wablieft.be en www.vocvo.be

Acht vuistregels en één leidraad : ‘graag lezen doet beter lezen’

Welke les je ook wil uitwerken, op welke manier je ook met en rond literatuur wil werken, hou volgende vuistregels voor ogen:

1. Een boek is meer dan lezen

Laat cursisten luisteren naar verhalen. Lees voor of laat hen luisteren naar luisterboeken. Scan en projecteer beelden, haal gedichten van YouTube, laat hen luisteren naar liedjes. Op die manier komen cursisten in aanraking met teksten die ze uit zichzelf niet zouden lezen, of met teksten die ze wel willen lezen, maar technische drempels opwerpen.

2) Zorg voor een ruim aanbod aan leesmateriaal

Een strip, een tijdschrift, een fotoboek, een informatief werk, een kinderboek, een dun boek in duidelijke taal, een roman, een biografie, een dik boek, kortverhalen, een moppenboek, een titel uit de Boeketreeks: zorg voor een gevarieerd aanbod aan fictie en non-fictie. Het aanbod aan boeken is enorm. Toon je cursisten die verscheidenheid en geef hen de keuze.

3) Geef boeken een vaste plek

Zorg dat er altijd en overal boeken zijn: creëer een leeshoekje met tijdschriften, boeken en kranten of stel een boekenplank samen.

4) Speel in op hun passie

Auto's, paarden, FC De Kampioenen, kinderen of de keuken: elke cursist heeft ergens een fascinatie voor. Probeer elke cursist in contact te brengen met verhalen en boeken die haar of hem boeien. Boeken vol weetjes, een werk over vissen, een boek over hun hobby... Je vindt wel iets. Je kan zelf zoeken of je cursist laten zoeken op www.boekenzoeker.org of www.bibliotheek.nl/welkboek.

Ga op zoek naar dat boek! Als cursisten geïnteresseerd zijn in het onderwerp, zullen ze het boek of tijdschrift ook vastpakken. Ze zullen in elk geval te weten komen dat er over hun hobby of passie een boek bestaat.

5) De lezende docent als voorbeeld

Wees zelf enthousiast over boeken: praat over wat je graag gelezen hebt, laat je eigen boeken slingeren. Zien lezen doet lezen. Stel geregeld een boek voor waarover je enthousiast bent. Zorg voor voldoende variatie in je aanbod. Achteraf geef je cursisten de mogelijkheid om de boeken in te kijken in de klas of mee te nemen naar huis.

6) Het recht een boek opzij te leggen

Cursisten denken vaak dat ze verplicht zijn een boek uit te lezen. Je kan vertellen dat dit niet zo is. Iedereen is vrij om een boek al dan niet volledig te lezen.

7) Niets moet, alles kan

Een volledig boek lezen is een grote opgave. Veel cursisten zullen thuis niet de tijd maken om een boek te lezen. Dus maak je best gebruik van de tijd die je hebt met cursisten. Maak je cursisten warm met stukken tekst. Misschien lezen ze zelf een heel boek, misschien niet. Dat is ook niet erg, elk mooi fragment literatuur hebben ze gehad.

8) Bovenal: durf

Durf als lesgever. Durf je cursisten literaire teksten aan te bieden. Daag hen uit om die te lezen en erover in gesprek te gaan.

LESSUGGESTIE: Wie woorden zaait...

Verzamel mooie zinnen, opvallende citaten of pakkende uitspraken uit boeken. Druk ze in het groot af op A3-formaat. Hang ze in het lokaal of in de gang.

Gebruik ze als aanleiding voor een gesprek of les.

Speel in op de beeldcultuur. Hang naast elk citaat een foto. We geven enkele voorbeelden van citaten over lezen (bron en nog meer citaten: www.stichtinglezen.be).

nog meer voorbeelden:

<http://ebookfriendly.com/50-most-inspiring-quotes-about-books-and-reading/>

LESSUGGESTIE: Eén beeld zegt meer dan...

Verzamel foto's van bekende personen die lezen of iets vertellen over boeken. Kies mensen die jouw cursisten kennen. Dit kan gaan van een acteur uit FC De Kampioenen tot de president van Amerika.

voorbeelden: zie bijlage 1, blz. 33

nog meer voorbeelden:

- <http://www.pinterest.com/ebrrpl/famous-readers/>
- <http://flavorwire.com/362984/the-private-book-collections-of-10-famous-readers/>
- <http://www.pinterest.com/readitagainbks/famous-readers/>
- <http://www.boek.be/boekenplank>
- www.boekenzoeker.org/deweddenschap/2012/documenten/lees_mee_met_BVs.pdf

LESSUGGESTIE: lezers in beeld

Stap 1: Verspreid leesmateriaal over de hele school.

Stap 2: Verdeel je groep in twee. Groep 1 zwermt uit over de school. Elke cursist uit deze groep zet zich bij een boek.

Stap 3: Groep 2 gaat 10 minuten later op pad. Iedereen zoekt één 'lezende cursist'. Elke cursist uit de tweede groep maakt één foto van een lezende cursist. (met een gsm, met camera's).

Stap 4: Iedereen komt weer samen in de les. De foto's gaan het lokaal rond, of worden op het scherm getoond. Elke 'lezende cursist' vertelt iets over het boek waarin hij of zij een stukje heeft gelezen.

Stap 5: Druk de foto's af en hang ze op in de klas. Zo heb je het hele jaar door 'lezers in beeld'.

LESSUGGESTIE: Een boek is meer dan lezen.

Er is heel wat materiaal te vinden om 'boeken te beluisteren'.

voorbeelden: Vrienden van de Poëzie, Wim Helsen

- <http://www.youtube.com/watch?v=0bW22N9Lqbl>
- <http://www.youtube.com/watch?v=YTmgo3EpW0g>
- <http://www.cobra.be/cm/cobra/videozone/archief/boek/1.1368577>

Animatiefilm gemaakt op basis van het boek 'Het is de liefde die we niet begrijpen', Bart Moeyaert
www.bouwine.nl

Herman De Coninck:

<http://www.youtube.com/watch?v=0ygZKeZm7Go>

Radio 1: schrijver zoekt zanger

<http://www.radio1.be/programmas/schrijver-zkt-zanger/herbeleef-schrijver-zkt-zanger-live-ntgent>

LESSUGGESTIE: Lezen doe je overal.

Hang, bijvoorbeeld gedurende één maand, gedichten of hele korte teksten op in de toiletten. Vervang ze wekelijks.

voorbeelden:

- gedichten (**zie bijlage 2, blz. 34**)
- op www.boekenzoeker.org zijn voor elke leeftijd ook dichtbundels opgenomen
- strips uit de krant
- stukken uit liedjesteksten van actuele hits (**zie bijlage 3, blz. 35**)
- fragmenten uit Wablieftboeken (**zie bijlage 4, blz. 36**)

LESSUGGESTIE: introductieles over lezen

Creëer een volle boekentafel, met voor elk wat wils: Wablieft, gewone krant, tijdschrift, kookboek, boekje over theoretisch rijexamen, tijdschrift over opvoeding van kinderen, prentenboek, non-fictie, fictie, boekje bij een cd of dvd, luisterboek,...

Stap 1: Praat over lezen, aan de hand van de vier W's:

- Waarom lezen ze wel of niet? Waarom zouden ze willen lezen?
- Waar zouden je cursisten willen lezen? Fantaseer met hen over mogelijke leesplekken. Verzamel goede ideeën op het bord! Willen ze leesmateriaal in de toiletten? Hoe kan de school dat organiseren?
- Wanneer lezen je cursisten? Wanneer zouden ze willen lezen? Hoe zouden ze (meer) leestijd kunnen vinden?
- Wat willen ze lezen?

Stap 2: Cursisten kiezen iets van de boekentafel.

Stap 3: Cursisten zoeken een stukje in hun boek of tijdschrift dat ze interessant vinden en lezen het.

Stap 4: Cursisten vertellen klassikaal waarom ze gekozen hebben voor boek X of tijdschrift Y.

Wat hebben ze gelezen? Waarom zouden ze wel of niet verder lezen in het boek?

Ook jij als lesgever doet gewoon mee. Neem iets van de leestafel, lees een stukje, stel je boek of tijdschrift voor.

Stap 5: Op welke leesplek en wanneer zouden ze welk boek of tijdschrift lezen? Overloop de hele leestafel, ook materialen die bleven liggen. Zo ervaar je welke leesdrempels je cursisten hebben voor bepaalde materialen.

LESSUGGESTIE: woordbegrip

Moeilijke lezers of mensen die een taal niet vlot beheersen vallen er weleens over dat ze niet elk woord begrijpen. Het is voor hen vaak moeilijk om dat ene woord los te laten, er over te lezen en zich te concentreren op het geheel.

Kopieer een stuk uit een verhaal en maak een aantal woorden onleesbaar die voor uw cursisten moeilijk zijn, technisch en / of inhoudelijk. Aarzel niet om ook woorden te schrappen die volgens u cruciaal zijn.

Geef alle cursisten een kopie van de tekst met geschrapte woorden. Vertel hen wat je met de tekst gedaan hebt.

Stap 1: Vraag de cursisten de tekst te lezen, of lees hem samen.

Stap 2: Laat de cursisten vertellen wat ze gelezen hebben. Ze vullen elkaar aan. Laat hen ervaren dat ze het verhaal hebben kunnen begrijpen, ondanks de geschrapte woorden.

Stap 3: Bespreek met hen één of meerdere zinnen waarin een woord geschrapt werd. Welk woord zou hier gestaan kunnen hebben? Sta erbij stil dat ze door de context weten wat er gestaan zou kunnen hebben.

Voorbeeld: 'Mijn zus Rein [] de trap op.'

Stap 4: Is er toch nog een woord geschrapt dat het begrip in de weg staan? Schrijf het woord op het bord en laat de cursisten het opzoeken in het woordenboek of online. Of laat hen hulp vragen.

Afronding: Wijs de cursisten erop dat ze het hele stuk begrepen hebben zonder een woord te moeten opzoeken. Of in geval van stap vier: met slechts één of twee woorden waarbij ze hulp nodig hadden.

Voorlezen

Ik heb nooit voorgelezen aan mijn dochter. Onlangs stierf haar oma, mijn schoonmoeder. Mijn dochter zat zich hier hardop te herinneren: 'Oma vertelde altijd als ze mij naar bed bracht.' Als ik later kleinkinderen heb, wil ik vertellen en voorlezen uit een boek. Dat vind ik zo plezant.

(Christine, cursiste Open School)

Voorlezen is gratis luistertijd om te proeven van mooie zinnen en de muziek van taal. Ook tieners, volwassen cursisten en senioren kunnen genieten van voorlezen. Voorlezen is meer dan een manier om cursisten met boeken in contact te brengen. Luisteren naar een boeiend voorgelezen tekst verhoogt ook de luisterconcentratie en brengt nieuwe woorden aan.

Waarom zou je voorlezen?

- Voorlezen als rustpunt: de les beginnen met voorlezen is rust scheppen. Je nodigt cursisten uit om zich te concentreren en te luisteren. Alle andere zorgen mogen ze van zich afzetten tot de les afgelopen is.
- Voorlezen als tussendoortje: als pauze tussen twee inspannende opdrachten, als manier om de aandacht weer naar jou en/of naar de les te trekken.
- Voorlezen als smaakmaker: een (Wabliedt-)boek kan je introduceren door één pagina, één hoofdstukje of één fragment voor te lezen. Kies je fragment met zorg, want dit zal cursisten prikkelen zelf verder te lezen. (suggesties in bijlage 5)
- Voorlezen als oefening om thuis aan de (klein)kinderen voor te lezen. Heel wat cursisten zouden het graag willen: thuis voorlezen aan hun kinderen. De drempel is vaak (te) hoog.

Voorleestips

- Zorg voor oogcontact. Zo registreer je meteen reacties van je luisteraars.
- Spreek zo natuurlijk mogelijk. Stemmetjes inlassen hoeft niet altijd, en zeker geen overdreven stemmetjes.
- Pas je leestempo aan en las geregeld pauzes in. Zo kunnen je luisteraars rustig het verhaal verwerken.
- Een goed voorleesfragment bevat actie, dialogen, vaart en identificatiemogelijkheden.
- Op www.voorlezen.be vind je meer voorleestips.

Kunnen cursisten ook voorlezen?

Voorlezen is iets heel anders dan cursisten zelf hardop laten lezen als technische leesoefening. Bij voorlezen is het de bedoeling dat de voorlezer en ook de luisteraar komt tot begrip. Enkele tips:

- Voorlezen is altijd een keuze. Vraag geregeld wie wil lezen. Alleen de vrijwilligers doen het.
- Geef voorbereidingstijd. Ze lezen een tekst vlotter en mooier als ze die al een paar keer stil hebben gelezen.
- Kies voor teksten met veel dialoog. Zo wordt hardop lezen bijna toneel spelen. Hoe leggen cursisten emotie in hun stem? Hoe lezen ze verschillende personages? Leuke vragen om al doende met de hele groep een antwoord op te zoeken.
- Leest de cursist fouten? Verbeter die alleen als de betekenis van de zin de mist ingaat. Verbeteren vertraagt immers het tempo en maakt het moeilijker om de tekst te begrijpen.

Ik blijf het moeilijk vinden om in de les luidop te lezen voor anderen en de zinnen ook te snappen. Wil ik de tekst echt begrijpen, moet ik hem daarna opnieuw lezen. Thuis lees ik soms ook wel eens hardop.

(Christine, cursiste Open School)

LESSUGGESTIE: prentenboeken voorlezen

Prentenboeken zijn ongelooflijk mooi en grappig. Vlaamse illustratoren worden geroemd in de hele wereld. Ondertussen zijn er ook veel prentenboeken voor volwassenen, en zijn ze ook geliefde geschenken voor een verjaardag of Kerstmis. Werken met prentenboeken, kan je dus om verschillende redenen doen:

- voor de mooie verhalen en prachtige beelden
- om cursisten met toegankelijke boeken en vaak ook toegankelijke teksten te enthousiasmeren
- om cursisten warm te maken om voor te lezen aan hun (klein)kinderen.

Stap 1: Breng een stapel prentenboeken mee naar de klas. Kies prentenboeken die geschikt zijn voor kinderen, en prentenboeken die eerder bedoeld zijn voor jongeren en volwassenen (heel wat prentenboeken spreken verschillende leeftijdscategorieën aan).

Stap 2: Laat hen enkele boeken doorbladeren en in groepjes tekst oefenen.

Belangrijk: wijs cursisten erop dat ze ook mogen vertellen bij prenten en dus niet slaafs de tekst hoeven te volgen. Breng daarom ook woordenloze prentenboeken mee naar de les.

Stap 3: Vervolgens leest elke cursist voor de hele groep een stukje voor.

Deze illustratoren maakten elk een reeks knappe boeken, vaak al gekend bij de kinderen van cursisten:

- Guido Van Genechten
- Kathleen Amant (onder andere 'Dag zon, dag maan' is geschikt voor baby's vanaf 6 maanden)
- Frank Daenen (onder andere 'Millie Duizendvoet')
- Max Velthuijs
- Annemie Berebrouckx
- Leo Timmers
- Carll Cneut
- Annemarie Van Haeringen: haar boeken zijn ook populair bij volwassenen
- vraag zeker ook tips aan een bibmedewerker

Voorbeelden zonder tekst (of met heel weinig tekst*)

- Oliver, Christopher Franceschelli (*)
- Ik wil mijn hoed terug, Jon Klassen (*)
- Wat een winter, Leve de lente, Zonnige zomer, Het is herfst, Rotraut Susanne Berner
- Dit boek is van ons, Anne Wouters
- Wat zie je in de zee, Conz
- Kijk je ogen uit, Jan Paul Schutten (*)

Voorlezen kan ook in meerdere talen!

- **<http://omundo.be/>:** O Mundo – een kleine wereldbibliotheek is een project van Stichting Lezen dat de mooiste prentenboeken uit de hele wereld wil binnen brengen in klassen. "Veel schoolklassen zijn gekleurd. Met de boeken van O Mundo, een kleine wereldbibliotheek belichten we die kleur. En klassen die niet gekleurd zijn? Die krijgen kleur door deze boeken." Tien boeken in evenveel talen, met de Nederlandse vertaling erbij. Met bovendien een pak lesmateriaal online, én een luisterversie van elk boek.
- **<http://nik-nak.eu/shop/index.php?route=common/home>:** vzw Herkes geeft onder de merknaam nik-nak kinderboekjes uit, telkens tweetalig: Nederlands en 12 andere talen.

Ik pleit voor meer vertellen en voorlezen, al dan niet met projectie van beelden. Dan geef je ook deze groepen complexer materiaal dat ze lezend misschien niet aankunnen of aandurven.

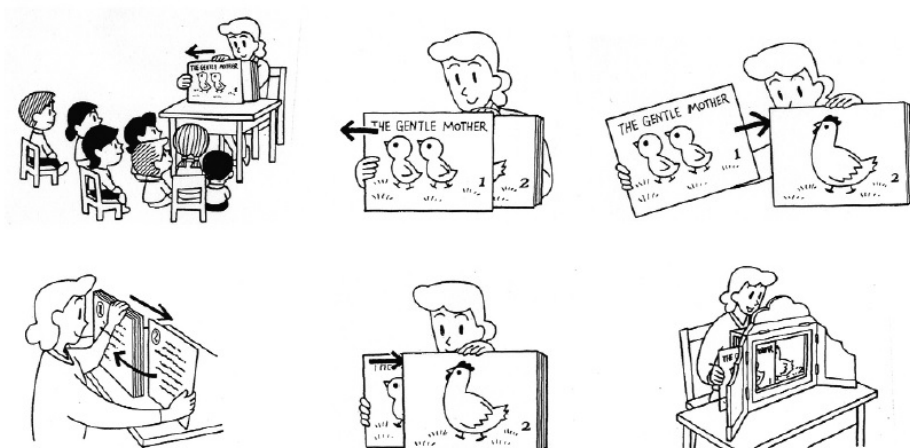
(auteur Marita de Sterck)

Voorlezen met kamishibai

Kamishibai is een traditionele Japanse vertelvorm ('kami' betekent papier en 'shibai' betekent drama, papier-drama dus). Het gaat om een klein theatertje (van 50 cm lang x 35 cm hoog) waarin grote tekeningen (A3) passen, dat ook kan gemonteerd worden op de bagagedrager van een fiets. Elke tekening geeft een scène weer uit het verhaal. Een verteller verschuift de tekeningen en vertelt intussen het verhaal dat achteraan op de tekeningen te lezen staat. Kamishibai is dus bijna 'verstild theater'.

In Japan was dit ('fietsend') verteltheater een geweldig succes van de jaren 1920 tot 1950. De verteller had vaak de bedoeling om snoepjes te verkopen: terwijl één persoon vertelde, verkocht zijn compagnon snoepjes aan de luisteraars! Met de intrede van de televisie in de jaren 1950 geraakte kamishibai een beetje in de vergeethoek. Het laatste decennium kent deze unieke vorm van verteltheater een heuse revival.

Het vertelprincipe is zeer eenvoudig: je steekt alle tekeningen in de juiste volgorde in het theatertje. De tekst die bij de eerste tekening hoort, staat te lezen achteraan op de laatste tekening. Als je die tekst verteld hebt, verplaats je de eerste tekening naar achter. De achterkant van het kamishibai-theatertje is open zodat je de tekst altijd kan lezen als je dat nodig vindt. Op de achterzijde van de eerste tekening zie je dan de tekst die bij de tweede tekening hoort enz. Een kamishibai-verhaal bestaat gemiddeld uit 10 à 12 tekeningen. (bron: www.abc-web.be)

Om een idee te geven:

- <http://www.youtube.com/watch?v=pWTkmGb7wXk>

Meer informatie:

- www.abc-web.be/images/stories/abc_kami_cahier.pdf
- <http://www.abc-web.be/nl/abc-kamishibai>
- www.luisterogen.be maakte zeer laagdrempelige Kamishibaiverhalen voor jongeren en volwassenen.

Waar vind ik het?

- De houten vertelkastjes of theatertjes zijn in heel wat bibliotheken uit te lenen. Wie handig is, kan zelf een Kamishibai-theater maken aan de hand van dit stappenplan: www.abc-web.be/images/stories/beelden%20KAMISHIBAI/Handleiding%20kamishibai.pdf
- Kamishibai-theater en -verhalen zijn te koop online. Heel wat uitgeverijen bieden nu kinderboeken ook aan als Kamishibai.
- Je kan zelf ook verhalen maken, als je prenten of foto's vergroot tot A3-formaat. Of misschien kunnen uw cursisten wel samen een eigen Kamishibai-verhaal maken, al dan niet op basis van een bestaand verhaal).

Jeugdboeken

Ik lees het liefst boeken waar ik niet de hele tijd met het woordenboek naast moet zitten. Daarom lees ik ook heel graag jeugdboeken.

(Christine, cursiste Open School)

Voor een aantal cursisten zijn 'boeken voor volwassenen' technisch (te) moeilijk. Wil je hen leesplezier bezorgen, dan kan je hen kinder- en jeugdboeken laten lezen. Die lezen vlotter. Er zijn ontelbare aantrekkelijke jeugdboeken om mee aan de slag te gaan. We geven enkele tips:

1. Verdiep je in het werk van een jeugdauteur

De cursisten lezen een gemakkelijk boek van Sine van Mol. Dat vinden ze niet kinderachtig, want ze gaan immers op bezoek bij de auteur!

(Mieke, docente Open School)

Ideaal is natuurlijk als je een auteur op bezoek krijgt, of als je zelf op de koffie mag bij een jeugdauteur. Dan spreekt het voor zich dat cursisten een boek of boeken van die auteur doornemen. Bekijk zeker het deel over auteurslezingen om te weten te komen hoe je een auteur uitnodigt.

2. Wees zelf enthousiast

Wil je werken met jeugdboeken, dan is het belangrijk dat jij zelf duidelijk maakt hoe graag je zulke boeken leest, en waarom.

3. Wijs de weg naar mooie literatuur

Veel jongerenromans zijn van een zeer hoog literair niveau. Auteurs slagen erin om de groeipijnen van jongeren trefend weer te geven. Volwassen lezers weten niet wat adolescentenromans hen te bieden hebben. Neem eens een kijkje in de boeken van Anne Provoost, Do van Ranst, Edward van de Vendel, Jan Simoens, Marita de Sterck, Els Beerten, Michael Morpurgo, Aidan Chambers, Meg Rosoff,...

4. Thematisch

Groeipijnen, verliefdheid, ouderliefde of ruzie met ouders, oorlog, relaties, genieten, mooie zinnen, België, school,...: over elk onderwerp zijn er goede jeugdboeken te vinden.

- Een hoofd vol rommel, Koen D'haene, Leen van Durme (ill.), 2013
Silkes mama drinkt te veel. Dan ligt ze te slapen als Silke thuiskomt, of ze zoekt ruzie met Silke of haar papa. Silke wil niet dat de meester of haar vriendinnen iets te weten komen, maar het wordt moeilijk om de problemen thuis te blijven verstoppen. Op een dag wordt het Silke te veel, er moet iets veranderen.
- De ogen van Sitting Bull, Mireille Geus, 2011
Als de oma van Valentijn bij hem in huis komt wonen, vindt hij dat eerst maar niks. Als oma zijn bewondering voor Sitting Bull en indianen blijkt te delen, wil Valentijn eigenlijk niet meer dat ze weggaat. Maar ze is wel erg vergeetachtig en in de war.
- Soldaat Wojtek, Bibi Dumon Tak, 2008
Een verhalend non-fictieboek over Wojtek, de beer die de mascotte is van Poolse soldaten tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Alleen op zee, Michael Morpurgo, 2009
Een tiener wil alleen van Australië naar Engeland zeilen. Haar vader maakte net na de oorlog als jonge wees de oversteek in de andere richting.
- Meester van de schaduw, Benny Lindelauf, 2007
Sam wordt gepest op school. Hij vindt in een leegstaand huis een mysterieus boek dat hem raad geeft. Sam leert terugvechten. Pesten is een fenomeen dat iedereen kent en waar veel cursisten iets over weten. Leid hen naar de literaire kant van dit verhaal. Laat hen nadenken hoe Sam omgaat met zijn kwelgeesten, hulp zoekt en die vindt in een boek.

- De liefste of de dapperste of allebei, Ed Franck, Kristina Ruell (ill.), 2006
Minne en haar kleine broer Seppe houden niet van 'de Stemmen': hun ouders die zo luid ruziemaken dat ze het tot op hun zolderkamer horen. De stemmen vreten zich een weg naar het hart van Seppe. Met verhalen en spelletjes probeert Minne hem af te leiden. Ze wil zijn liefste zus zijn. Of de dapperste. Of allebei. Maar Seppe blijft piekeren. 'De Stemmen' hebben het laatste woord...
Gevoelige lezers zullen houden van dit hoopvolle dagboek-verhaal.

5. Fotoboeken en prentenboeken

Volgende prentenboeken en fotoboeken zijn ideaal voor volwassenen en tieners:

- Buurman leest een boek, Koen Van Biesen, Warre Borgmans, 2012
- Op een dag was de liefde moe, Paul Verrept, Tim Van den Abeele (ill.), 2011
- Alice in Wonderland, Lewis Carroll, Ed Franck, Rébecca Dautremer (ill.), 2011
- Mijn zachtste huid: over leven met brandwonden, Lieve Blancquaert, 2009
- Het wonderkabinet, Brian Selznick, 2012
- De fotodetective, Hans Aarsman, 2012

6. Dichtbundels

Sommige dichtbundels zijn zó goed (aangrijpend, herkenbaar of gewoon grappig) dat het zonde zou zijn om ze niet aan volwassenen te laten lezen.

- Als de bomen straks gaan rijden, Frank Adam, Milja Praagman (ill.), 2011
- Gruwelijke rijmen, Roald Dahl, Quentin Blake (ill.), 2005
- Tikken tegen de maan, Joke van Leeuwen, 2010
- Opa laat zijn tenen zien, Edward van de Vendel, Floor de Goede (ill.), 2008
- Met duizend blote ogen, Jan Van Coillie, 2012
- "Als ik jou", samengesteld door Annemie de Cavele: bedoeld voor anderstalige nieuwkomers om via poëzie aan taalverwerving te doen.
- 'Dingen die je niet kunt zeggen': pakket van Jeugd en Poëzie, gericht op mindertalige jongeren, met dichtbundel, werkboek en dvd.

7. Biografieën

- Sommigen gewoon als biografie (bijvoorbeeld Obama: de weg naar verandering, van Kathleen Vereecken).
- Andere 'verstopt' in fictie (bijvoorbeeld Elvis, van Tai-Marc Le Thanh).

8. Graphic Novels: geweldige strips

Strips (met de hoofdletter S) vind je ook op Boekenzoeker, voornamelijk in de categorie 15-18 jaar:

- Lezen? Natuurlijk! <http://www.boekenzoeker.be/16+/overzicht.asp?BoomId=2&TakId=42&BladId=193&A=N>
- Lezen? Soms <http://www.boekenzoeker.be/16%2B/overzicht.asp?BoomId=1&TakId=44&BladId=173&A=N>
- Lezen? Liever iets anders <http://www.boekenzoeker.be/16+/overzicht.asp?BoomId=3&TakId=150&BladId=231&A=N>

LESSUGGESTIE: jeugdboeken

Vorbereiding:

- Neem 6 jeugdboeken mee voor kinderen van 10 tot 14 jaar.
- Kies in elk boek een fragment en kopieer dit op een apart blad.

Stap 1: Verspreid de boeken over de tafel. Geef de cursisten de fragmenten.

Stap 2: Cursisten wandelen van boek naar boek. Ze lezen de fragmenten. Ze zoeken welk fragment past bij welk boek.

Stap 3: Nadat de cursisten alles gelezen hebben, is het tijd voor een groepsgesprek. Jij leest telkens een fragment voor. Hebben de cursisten het boek gevonden waaruit het fragment komt? Kunnen ze hun keuze motiveren?

Stap 4: Elke cursist kiest een boek en krijgt 20 minuten om het eerste hoofdstuk van het boek te lezen. Daarna vertelt de cursist aan de anderen waarover het boek gaat. Wat vindt de cursist van het boek? Kan zij of hij ook vertellen waarom?

Voorbeelden:

Zie bijlage 6, blz. 39

Meer informatie:

- www.boekenzoeker.org
- www.pluizuit.be
- www.jeugdliteratuur.org

Luisterboeken

Luisterboeken zijn voorgelezen boeken. Zowel makkelijke boeken, jeugdboeken als literaire meesterwerken zijn te verkrijgen als luisterboek. Ze zijn ideaal om cursisten op eigen tempo naar verhalen te laten luisteren. Cursisten kunnen mee volgen in het boek of luisteren zonder meer. Luisterboeken zorgen ervoor dat cursisten boeken die ze zelf niet kunnen lezen, kunnen beluisteren. Uitgevers brengen steeds vaker boeken met luistercd's op de markt. Daarnaast zijn er de Daisy-luisterboeken van de Luisterpuntbibliotheek. Ook de Wablieft-boeken zijn luisterboeken!

De Luisterpuntbibliotheek

Iedereen die geen gewone, gedrukte boeken kan lezen of hiermee moeite heeft, kan bij de Luisterpuntbibliotheek luisterboeken en brailleboeken ontlene: blinden, slechtzienden, personen met autisme of met dyslexie, mensen die Nederlands leren, mensen die omwille van een fysieke beperking geen gewone boeken kunnen lezen...

De Daisy-luisterboeken kan je beluisteren:

- via een cd/dvd-speler met mp3-ondersteuning
- met een computer: via info@luisterpuntbibliotheek.be kan je gratis de software vragen. Die kan je op elke computer installeren.
- via de Daisy-speler: die kan je gratis uitlenen bij de Luisterpuntbibliotheek. Ook de meeste 'gewone' bibs in Vlaanderen en Brussel beschikken over Daisy-spelers om uit te lenen aan hun klanten. Via de Daisy-speler kunnen cursisten naar een boek luisteren, door het boek bladeren, zin per zin lezen, stukken opnieuw beluisteren, een bladwijzer plaatsen...

Lid worden van de Luisterpuntbibliotheek?

Personen kunnen gratis lid worden van de Luisterpuntbibliotheek, boeken ontlene en laten versturen. Bibliotheken, zorgvoorzieningen, scholen en logopediepraktijken moeten Luisterpunt contacteren om lid te worden en om samen de verschillende uitleenmogelijkheden te bespreken.

Alle info over lid worden en ontlene:

www.luisterpuntbibliotheek.be

Luisterpunt, Gustave Schildknechtstraat 28, 1020 Brussel

070 246 070

LESSUGGESTIE: meer doen met Luisterboeken

Er zijn verschillende manieren om uw cursisten een boek te laten 'lezen'. Een luisterboek is daarbij een grote hulp.

- Eerst luisteren, dan lezen. Of ook: eerst lezen, dan luisteren.
- Luisteren en lezen tegelijk, in hun eigen boek, of met de tekst geprojecteerd op een scherm.
- Groep 1 beluistert hoofdstuk 1 (terwijl groep 2 iets helemaal anders doet). Daarna vertelt groep 1 wat er gebeurd is aan groep 2. Nadien draaien de rollen om.
- Aarzel niet om de tekst meerdere keren te laten beluisteren of lezen.

TIP

Krijgen je cursisten er geen genoeg van? De Buren verzamelde op www.radioboeken.eu meer dan 100 luisterboeken die je gratis kan downloaden!

TIP

Speciaal voor jongeren met dyslexie, hun ouders en begeleiders ontwikkelde Luisterpunt www.ikhaatlezen.be.

Leesdagboek: meer dan een lijst van gelezen boeken

Elke cursist heeft een individuele, unieke leesgeschiedenis. In een leesdagboek kunnen zijzelf, hun docenten, hun ouders (voor OKAN-leerlingen) volgen wat ze lezen. Een leesdagboek hoeft niet veel werk of organisatie te vragen.

Doel en gebruik van een leesdagboek

- Cursisten schrijven minimaal op **wanneer** en **wat** ze gelezen hebben. Dat kan alles zijn: een cursustekst, een Wablieft-artikel, een blogtekst, een brief, een gedicht, een reclamefolder, een infofiche... In een leesdagboek hoort ook een **mening**. Die mening kan gaan over de moeilijkheidsgraad of over de inhoud,...
- Een leesdagboek is een **geheugensteuntje** en een **groeiboek**. Het kan een hele cursus van pas komen. Ideaal is als het leesdagboek de hele schoolcarrière van een cursist meegroeit. Als je ervoor zorgt dat een leesdagboek mee gaat naar een volgende cursus of volgende lesgever, geef je aan hoe waardevol het leesdagboek is, hoe belangrijk om bij te houden. Het is ook leuk om als lesgever zelf een leesdagboek bij te houden.
- Het leesdagboek weerspiegelt enerzijds de evolutie in het leesgedrag van de cursist. Bovendien bevat het meteen een heel pak gespreksthema's.

Hoe maak je een leesdagboek?

- Zorg voor een stevig boek of schrift. Geen losse papieren in een map, die gaan snel verloren.
- Een leesdagboek kan je ook digitaal aanmaken. Een persoonlijke of gemeenschappelijke blog waarop cursisten hun leeservaringen neerschrijven, is een mogelijke vorm. Dit vereist uiteraard wel enige computervaardigheid bij de cursisten. Zelfs op Facebook kan je de boeken bijhouden die je gelezen hebt, privé of gedeeld met je vrienden. Of maak een leesgroep aan op Facebook (<https://www.facebook.com/help/www/162866443847527>).
- Stichting Lezen biedt leesdagboeken voor kinderen en jongeren te koop aan: <http://bestellen.stichtinglezen.be/index.asp?SiteID=2>

LESSUGGESTIE: een eenvoudig leesdagboek

- Zet een aantal vragen op een smalle strook. De cursisten kleven de smalle strook links in hun leesdagboek. Ze beantwoorden de vragen naast de strook.
- Vermijd veel schrijfwerk. Cursisten kunnen hun mening formuleren in één of enkele woorden: 'saai', 'nieuw', 'erg', 'mooi', 'schokkend', 'moordenaar' ... Geef eventueel op het bord suggesties waaruit ze kunnen kiezen.
- Ook pictogrammen kunnen het schrijfwerk minimaliseren, of sterretjes om te omcirkelen.

voorbeelden:

Zie bijlage 7, blz. 41

LESSUGGESTIE: een leesdagboek met meer schrijfwerk

In een 'literair leesdagboek' schrijven cursisten over de kranten en brieven die ze lazen, maar ook en vooral over literaire teksten en boeken. Hun mening formuleren en antwoorden geven op vragen, is hier belangrijk.

Zet een aantal vragen op een smalle strook. De cursisten kleven de smalle strook links in hun leesdagboek. Ze beantwoorden de vragen naast de strook. **Voorbeeld: zie bijlage 8, blz. 44.**

Probeer aanvullende schrijfactiviteiten te stimuleren. Dit kan aan de hand van vragen.

- Maak je vragen zo concreet mogelijk.
- *Hoe heet het hoofdpersonage?*
- *Wat doet dit hoofdpersonage?*

Probeer je cursist meer en meer 'brede' vragen te laten beantwoorden:

- *Weet je waarom hij of zij dit doet?*
- *Vind je het hoofdpersoonage sympathiek?*

Laat cursisten per leeservaring slechts één vraag beantwoorden. Of geef hen één vraag die telkens terugkomt, en geef een tweede vraag die telkens kan variëren. In de hoofdstukken 'leesclub' (blz. 17) en 'praten over boeken' (blz. 22) lees je meer over goede vragen stellen.

TIPS

- Laat een leesdagboek vrij van beoordeling. Verbeter schrijffouten enkel als de cursist er zelf om vraagt.
- Vergelijk leesdagboeken van cursisten niet! De ene zal veel lezen en erin schrijven, de ander zal er niets in schrijven en eventueel toch lezen. Een brief lezen van de gemeente of van de school van je kinderen is namelijk ook lezen.
- Je kan cursisten vragen om het leesdagboek mee naar huis te nemen en een week lang elke dag op te schrijven wat ze gelezen hebben, hoe minimaal ook (een medicijn genomen in de kast en gezocht hoeveel ik ervan mag nemen per dag).
- Je kan het ook enkel in de klas gebruiken. Dan laat je hen opschrijven welke teksten, gedichten en artikels ze in de klas gelezen hebben, of welke stukken uit een boek.
- Een leesdagboek mag ook een plakboek worden, waarin cursisten een foto van het boek plakken, een foto van de schrijver, een afbeelding die bij het thema hoort, een afbeelding die de sfeer van het boek weergeeft, het ZIZO-pictogram... Laat cursisten plakken, schetsen, hun eigen manier zoeken om hun leesdagboek vorm te geven.

Toen ik Nederlandse les volgde, ben ik begonnen aan een leeslijst. Daarop staan alle titels die ik gelezen heb. Ik noteer altijd de titel en de auteur. Op computer tik ik de korte inhoud over die op de achterflap staat. Dan kan ik die nog eens teruglezen. Ik zoek ook de cover van het boek, en steek die afbeelding erbij.

(Christine, cursiste Open School)

Leesclub: een goede babbel zet aan tot lezen

Leesclubs, boekenclub, boekenbabbel, samenleesgroep: héél veel namen, en ook heel verschillende invullingen. Je kan tijdelijk een leesclub maken, als project binnen een groep. Of je kiest een (vast) moment waarop je burens, bewoners, cursisten, boekenliefhebbers, taalleerders... samenbrengt.

1. Samen lezen of vooraf lezen?

1.1 Veel mensen komen er niet toe om thuis zelf boeken, tijdschriften, kranten of gedichten te lezen. Veel mensen zijn wel te verleiden om samen te lezen en te praten over wat ze gelezen hebben.

In de samenleesgroep in't Pleintje (Deurne) komen deelnemers elke twee weken samen. Ze lezen ter plekke een tekst en praten erover. De teksten die gelezen worden, variëren erg. Van een Wabliedt-boek tot een stuk van Rodaan Al Galidi, van Bernard Dewulf tot een hoofdstuk uit een jeugdboek. Elke sessie wordt afgesloten met een gedicht, dat thematisch aansluit bij de tekst die net gelezen is.

- Omdat de groep deelnemers elke week varieert, is het momenteel niet de bedoeling om een heel boek te lezen. Ofwel leest de groep een kortverhaal, ofwel één of enkele hoofdstukken uit een boek.
- De deelnemers verbinden de teksten vaak aan ervaringen uit hun eigen leven.
- Ook praten ze vaak over zinnen die hun aandacht trekken. Die zinnen lezen we opnieuw hardop.
- Personages worden altijd geanalyseerd: 'Ik vind hem echt niet sympathiek' zeggen ze vaak. Het is de rol van de begeleider om door te vragen: waarom niet? Waar in de tekst vind je een zin die hem minder sympathiek maakt? Wat vinden de anderen?
- Er is veel aandacht voor de leesbeleving: ze vertellen hoe de tekst op hen overkomt, wat hen aantrekt...
- Voor heel wat deelnemers zijn de teksten technisch uitdagend. Soms verklaren we een woord, soms merken we dat lange zinnen een uitdaging vormen.

1.2 Er zijn ook veel leesgroepen waar deelnemers praten over een boek dat ze thuis vooraf gelezen hebben.

In de bibliotheek van Brussel begeleiden Cécile van Humbeeck en Nathalie Goossen enkele jaren een NT2-leesgroep. Ze vertellen:

- Het ontwikkelingsniveau van de deelnemers is vaak groter dan hun woordenschat. We proberen echt gesprekken op niveau te voeren.
- We zorgen ervoor dat iedereen aan bod komt. Dat doen we via een rondje bij het begin van de boekbabbel. Dan vragen we wat ze van het boek vonden. Vonden ze het moeilijk? Had het boek vaart volgens hen? Ook verderop in het gesprek gaan we geregeld alle deelnemers af.
- We willen de deelnemers mogelijkheid geven om hun Nederlands te oefenen. Wij zijn geen leerkrachten Nederlands. We corrigeren deelnemers niet. In de ene leeskring woont de leerkracht de boekbabbel bij. Hij neemt deel als deelnemer, en laat de leraarsrol achterwege. Dat vinden we prima.
- Onze frequentie, één boek per maand, ligt vrij hoog. Soms hebben deelnemers het boek maar gedeeltelijk gelezen, soms niet. Het is geen probleem dat deelnemers het boek niet uitgelezen hebben. Iedereen is welkom. Sommigen willen na de Boekbabbel het boek toch nog uitlezen.
- We praten vooral over de maatschappelijke thema's die in het boek aan bod komen. We duiden ook de auteur. We zullen geen stijlelementen aanduiden, we hebben het niet over 'het auctoriële vertelperspectief'. We kunnen wel met onze deelnemers praten wat ze ervan vinden dat het boek vanuit een 'ik' of vanuit een 'hij of zij' geschreven werd. Zij verwoorden dat bijvoorbeeld als volgt: 'Ik zit helemaal in het boek, want het is een ik' of 'ik bleef buiten het verhaal staan, misschien omdat het verteld wordt door een hij'.

2. Samen een tekst lezen en erover praten

Groepen cursisten of andere lezers die samen teksten lezen en bespreken, zijn er altijd al geweest. Zeker ook in centra voor basiseducatie en ook in scholen. Recenter zijn er in Antwerpen Samenleesgroepen (zie www.welezen.be) en elders in Vlaanderen groepen onder de naam 'De leesrevolutie'. Deze groepen zijn gestart als een Vlaamse variant van de leesgroepen die The Reader Organisation in Groot-Brittannië de laatste jaren opgestart heeft (www.thereader.org.uk). The Reader Organisation, en ook heel wat groepen in Vlaanderen, brengen mensen samen die ter plekke een tekst lezen. Deelnemers lezen hardop, wie wil, leest een stukje voor. Vaak is dat de begeleider, tot andere deelnemers willen overnemen.

2.1 Drie basisvragen

De gesprekken volgens het stramien van The Reader, kan je opbouwen volgens deze drie basisvragen:

- Wat gebeurt er hier?
- Welke emoties roept dat op bij jou?
- Waarom betekent dit stukje/deze paragraaf/deze emotie iets voor jou?

Hou er rekening mee dat de derde vraag de aanleiding is om het gelezene in verband te brengen met het eigen leven van deelnemers, met andere teksten of andere films, met eerder gelezen stukken, met gedachten die al eerder verwoord werden... De kracht van praten over teksten ligt erin ruimte te geven voor deze verbanden, mensen aan 't woord te laten, en telkens weer terug te grijpen naar de tekst.

2.2 Tips voor begeleiders van samenleesgroepen

- Samen een tekst lezen en bespreken, is vertragen en verdiepen, ademruimte geven en mensen laten openstaan voor de wereld.
- Voorlezen is essentieel. Durf langzaam te lezen, durf pauzes in te lassen en breng variatie in je tempo
 - Wie leest voor? Zie ook blz 24 deel over voorlezen, ook over luidop lezen en tekstbegrip
 - Ontdek de kracht van voorlezen: wees je ervan bewust dat voorlezen en luisteren, een groep deelnemers tot een echte groep maakt (dit kan wel enkele sessies duren). Mensen luisteren naar jou en naar elkaar, verdiepen zich in de tekst...
 - Lees nooit bladzijden na elkaar voor. Stop na een stuk dat deelnemers zin doet krijgen, en ook vragen oproept. Dit kan een fragment van een halve bladzijde zijn, of een hoofdstuk van 2 bladzijden. Zeker als je start met een fragment of boek, is het aan te raden om al snel te stoppen en vragen te stellen: wat gebeurt er hier? Hebben de deelnemers vragen na dit stukje? Op die manier activeer je als begeleider ook het voorspellend lezen, en beginnen deelnemers mee na te denken (je drijft, met andere woorden, de suspense op).
- Lok vragen uit en stuur het gesprek, maar houd je eigen mening voor jezelf.
 - Voorbeeld van goede vraag: Deze zin trekt mij aan, jullie ook? Kan je uitleggen waarom?
 - Voorbeeld van begeleider die te veel interpretatie weggeeft: "Deze zin vind ik ongelooflijk interessant, omdat hij parallellen ziet tussen mensen en dieren. Knap hé." Deelnemers worden te veel gestuurd (hoe zullen zij nog een andere interpretatie durven geven?).
- Luister actief naar je deelnemers: ze formuleren hun meningen niet altijd even helder. Probeer hen verder te helpen waar nodig, maar geef deelnemers ruimte om hun gedachten te laten formuleren. Dat kan soms een tijdje duren.
- Lees zinnen opnieuw. Zinnen die bij jou als begeleider blijven haken (zo vestig je de aandacht van de deelnemers erop), zinnen of woorden die deelnemers aanhalen.

TIP

In het deel 'Praten over boeken' (blz. 22) vind je een reeks suggesties van vragen en methodieken om antwoorden uit te lokken, die je ook kan gebruiken tijdens een leesgroep.

3. Een fragment of boek bespreken dat deelnemers vooraf gelezen hebben

3.1 Hoe structureer je het gesprek?

Je kan allerhande werkvormen gebruiken om te praten over teksten. We geven hieronder een aanzet voor een gespreksstramien. Of je nu eerst de personages dan wel de thematiek bespreekt, is vaak om het even. Probeer in elk geval om vooraf stil te staan bij de vragen die je stelt. Goede vragen geven diepgang aan het gesprek. Net dat vinden deelnemers belangrijk.

- **Voorleesmoment:** lees een fragment voor uit de tekst die je deze bijeenkomst zal behandelen. Je kan dat zelf doen, of op termijn telkens een deelnemer vragen om een mooi, kort stukje voor te bereiden.
- **Introductie:** je kan beginnen met een rondje waarin je vraagt naar de algemene leeservaring: hebben ze het boek graag gelezen? Of kunnen ze vertellen waarom ze gestopt zijn met lezen? Let op! Niet elke deelnemer durft haar/zijn mening in de groep te geven. Merk je grote schroom, laat deelnemers dan hun mening op papier zetten. Of zet een reeks algemene adjectieven op het bord (spannend / saai / meeslepend / verwarrend / poëtisch / treurig / ...) en laat hen zeggen welk adjectief het beste van toepassing is op hun leeservaring.

- **Personages:** welke personages vinden de deelnemers sympathiek? Welk personage hebben ze liever niet als buurman of buurvrouw? Kunnen de deelnemers vertellen waarom?
- **Thema:** waarover gaat het boek? Wat hebben ze geleerd uit het boek? Zou het in hun leven ook zo kunnen lopen? Geeft de auteur een mening? Zijn ze het eens met die mening?
- **Tijd:** wanneer speelt het verhaal zich af? Waaraan merk je dat? (bijvoorbeeld: er is nog geen gsm, dus is het wellicht in de vorige eeuw).
- **Plek:** waar speelt het verhaal zich af? Zou het zich in jouw stad of buurt kunnen afspelen? Wat is er nieuw aan die plek?
- **Vragen oproepen:** welke vragen roept dit boek bij jou op? Het is leuk om deelnemers hun vraag op papier te laten zetten. Lees ze vervolgens één per één voor en bespreek ze in groep.

4. Hoe 'diep' kan je in een tekst duiken?

Zeker met mensen die technisch minder sterk zijn in lezen, of met lezers die minder taal hebben, stellen begeleiders zich vaak de vraag: hoe diep kan ik in een tekst duiken met hen? Hoever ga ik in de literaire analyse?

Elke groep lezers is verschillend, dat maakt het net zo boeiend. Er is natuurlijk een verschil tussen een tekst op een diep menselijk niveau vatten en bespreken, en het vertelstandpunt per hoofdstuk analyseren. Elke aanpak is waardevol, en in een aantal groepen zal je de twee benaderingen kunnen combineren.

Essentieel is dat je telkens weer terugverwijst naar de tekst. Over het Wablieft-boek 'De laatste straatmuzikant' hield de leesgroep in 't Pleintje een filosofisch gesprek naar aanleiding van de zin "Iets aanvaarden kan ook een vorm van vechten zijn. Soms." Twee deelnemers hadden terugverwezen naar die zin, en daarop ontspon zich een heel gesprek.

5. Wat met vragen naar woordbegrip?

Het is ook mogelijk om teksten, en zeker gedichten, te lezen met mensen die weinig Nederlands kennen. Goede tekstfragmenten, en zeker gedichten, geven luisteraars/lezers een sfeer mee. Het is zeker niet nodig om elke zin, om elk woord te begrijpen.

Maak altijd tijd om samen met de deelnemers antwoorden te zoeken op vragen naar woordbegrip. Maar zoek een balans: het moet gaan om meer dan woordbegrip.

Reik hen woorden aan. En stel concrete vragen, waarbij je zeker de zintuigen kan betrekken: Hoe ziet Adita eruit? Hoe ruikt de kamer?

6. Leesclubs praktisch

Duur: Een leesclub duurt meestal een uur of anderhalf uur.

Frequentie: wekelijks, tweewekelijks, maandelijks, tweemaandelijks, tien weken na elkaar en dan stoppen... Allerlei formules zijn mogelijk. We waarschuwen je wel: deelnemers willen liefst dat een leesgroep blijft bestaan!

Wat wil je doen? Definieer wat je wil doen: ter plekke teksten lezen? Elke keer samen reflecteren over een tekst die deelnemers thuis lazen? Maak dat duidelijk, ook in je communicatie!

Wie neemt deel? Groepen met heel verschillende deelnemers zijn mogelijk! Ervaren lezers samen met mensen met minder lees- en spreekvaardigheid in het Nederlands. Dat kan allemaal, als jij als begeleider al deze mensen een plekje geven.

Zwijgen mag: deelnemers kunnen genieten en leren, zonder dat ze zelf aan het woord zijn. Laat deelnemers rustig zwijgen, als ze zich daarbij goed voelen.

Maak het gezellig: voorzie iets om te knabbelen en om te drinken. Soep is altijd heerlijk. Je kan ook lunchbijeenkomsten organiseren: een boekenbabbel tijdens de middagpauze.

De eerste keer: Breek het ijs! Laat de deelnemers bijvoorbeeld per twee aan elkaar vertellen welk boek, welke tekst, welke krant... hun leesleven beïnvloed heeft. Of laat hen aan elkaar vertellen wat ze ooit nog willen lezen. Ook leuk: laat elke deelnemer vertellen wat zij of hij vroeger (of nu) absoluut niet leuk vond/vindt aan lezen. En begin dan vooral met de activiteit die deze bijeenkomst en de volgende bijeenkomsten centraal zal staan: samen lezen, of praten, luisteren naar een stukje dat voorgelezen wordt...

Vrij lezen

Mijn ouders vonden lezen 'tijdverspilling'. Ze vonden dat ik iets 'omhanden' moest hebben, en lezen hoorde daar niet bij. Toen leerde ik mijn man kennen. Zijn familie las wel, bij hem thuis lagen kranten en strips. Nadat we getrouwd waren, had ik de mogelijkheid om te lezen. Maar ik deed het niet, ik had het niet aangeleerd gekregen. Nu nog zit het erin gebakken: eerst doe ik het huishouden, en in de namiddag neem ik eventueel de tijd om te lezen. Ik moet mij nog altijd dwingen om me te zetten en te lezen.

(Christine, cursiste Open School)

- Vrij lezen is stil lezen.
- Vrij lezen is allemaal samen lezen.
- Jij leest, en je cursisten lezen.
- Vrij lezen is je open stellen en tegelijk jezelf afsluiten. Open stellen voor het boek, afsluiten voor andere prikkels. Het is je concentreren, je ontspannen.
- Vrij lezen is cursisten tonen dat lezen belangrijk is. Vrij lezen is tonen dat gaan zitten (of liggen) met een boek mag, én dat iedereen het kan. Vrij lezen is cursisten laten doen wat ze nooit gedaan hebben.
- In het drukke en hectische leven van jezelf en je cursisten kan vrij lezen het verschil maken. Las je geregeld een moment vrij lezen in, dan zal dit een positieve invloed hebben op leesattitude en leesvaardigheid.

LESSUGGESTIE: vrij lezen in tijden van doelen en moduleplannen

In tijden van doelen en moduleplannen lijkt er soms geen tijd te zijn om vrij te lezen. En toch! Want vrij lezen sluit onder andere aan bij de volgende doelen, sleutelcompetenties, attitudes en ondersteunende elementen:

- de hoofdgedachte achterhalen in een tekst
- relevante gegevens begrijpen in een tekst
- zich inleven in een tekst
- via leesplezier komen tot een positieve attitude tegenover lezen
- zich concentreren
- niet afhaken als je niet alles begrijpt, compenserende strategieën inzetten
- op eigen initiatief lezen in het Nederlands
- zich een mening vormen, persoonlijke waardering en voorkeur voor bepaalde teksten uitspreken
- leesgedrag afstemmen op leesdoel (ik hoef niet elke mop in het moppenboek te lezen)
- woordenschat

LESSUGGESTIE: vrij lezen

Nodig:

- tijd (minstens een half uur)
- een stille en aantrekkelijke ruimte (buiten kan ook)
- een tafel vol leesmateriaal
We schreven het al eerder: op een boekentafel horen romans, informatieve werken, luisterboeken, tijdschriften, prentenboeken, liedjesteksten.... Voor elke cursist is er ongetwijfeld een boek dat hem of haar tot lezer zal maken. Vergemakkelijk de zoektocht door hen veel verschillende leestitels aan te bieden.
- Vraag je cursisten om ook zelf een boek, tijdschrift of ander leesmateriaal mee te brengen, het kan het aanbod enkel verruimen.
- eventueel een cd-speler met zachte achtergrondmuziek.

Stap 1: Bied de tafel vol leesmateriaal aan. Elke cursist kiest iets uit dat hem of haar ligt.

Stap 2: Cursisten bladeren een paar minuten in het boek van hun keuze. Bevalt het niet? Dan mogen ze na vier minuten wisselen.

Stap 3: Na nog eens vier minuten krijgen ze weer de kans om te wisselen. Nu maken ze een definitieve keuze.

Stap 4: Lezen maar! Vertel cursisten van tevoren hoe lang ze mogen lezen. Lees zelf ook!

TIP

Vrij lezen gaat enkel en alleen om genieten van lezen. Er hoeft dan ook nadien geen verwerkingsopdracht te volgen. Enkel lezen en genieten!

Ik lees graag waargebeurde verhalen en over hoe mensen leven in andere landen. In het boek 'Mijn Woestijn' van Waris Dirie gaat het over besnijdenis. Dat pakte mij. Misschien omdat ik ook een vrouw ben?

(Christine, cursiste Open School)

Praten over boeken, verhalen en gedichten

Ik dacht dat een boek een boek was. Ik had me nooit gerealiseerd dat iedereen er iets anders uit haalde.

(Christine, cursiste Open School)

'Goed', 'spannend', 'ik heb het graag gelezen'. Stel je cursisten de vraag wat ze van het verhaal vonden, en je krijgt gegarandeerd standaardantwoorden. Praten over boeken biedt natuurlijk héél wat kansen: woordenschat uitbreiden, je genuanceerd leren uitdrukken, gevoelens onder woorden brengen, verschillende visies en interpretaties bespreken. Of je cursisten nu weinig of veel woordenschat hebben, hen laten reflecteren over hun leeservaring, de wereld en het leven zelf, kan altijd!

TIP

Lees zeker het stuk over 'leesclubs', op blz. 17

1. Algemene tips

- Vermijd ja/nee-vragen en stel concrete vragen:
Welk personage vond je het leukst? Waarom?
Geef drie redenen waarom je buurvrouw of de cursisten uit de andere groep dit boek moeten lezen?
- Laat cursisten per twee praten over de tekst.
Zomaar je gevoelens over een tekst of boek in de groep gooien, is veel gevraagd. Soms werkt het gewoon beter als je de cursisten per twee aan elkaar laat reflecteren over het boek, of laat antwoorden op vragen.
- Geef cursisten sleutels tot antwoorden in handen.
Bijvoorbeeld: je wil van cursisten weten wat ze van het boek vonden. Zet een aantal contrasterende adjectieven op het bord. Cursisten kunnen kiezen uit de adjectieven, en moeten hun antwoord motiveren. Cursisten mogen ook meerdere adjectieven kiezen. Zet een beperkt aanbod aan adjectieven op bord.

saai	boeiend
hard	teder
grappig	ernstig
slaapverwekkend	spannend
kinderachtig	moeilijk
veraf	dichtbij
vreemd	bekend
somber	opgewekt

- Zoek drie foto's die bij het boek passen. Hang ze op het bord, of geef de foto's aan de cursisten. Aan welk fragment in het boek doet de foto denken? Denken alle cursisten bij een foto aan hetzelfde stuk in het boek? Probeer hetzelfde met foto's van personages. Leg je cursisten vier foto's van een vrouw voor: welke vrouw vertoont de meeste gelijkenissen met het personage uit het boek. Handige fotosites zijn www.flickr.com en www.sxc.hu.
- Schakel muziek in. Breng liedjes mee naar de les. Welk lied hoort bij het boek? Welk lied past absoluut niet bij het boek? Vraag je cursisten om argumenten.

Voorbeeld

In 'De laatste straatmuzikant' Ruth Lasters (Wablieft en Uitgeverij Vrijdag, 2013) speelt muziek uiteraard een zeer belangrijke rol. In hoofdstuk 13 (blad 49) spelen Marco en het hoofdpersonage een stuk stevige muziek. Welke? Schakel Youtube in!

Vraag de cursisten of de volgende liedjes bij het boek passen. Laat hen argumenteren waarom wel of niet.

- Sabeldans, Aram Chatsjatoerjan: http://www.youtube.com/watch?v=O-OM_o6zTbw
- Polly, Nirvana: <http://www.youtube.com/watch?v=Qd3rpF9v-1o>
- AAA, Bart Peeters: <http://www.youtube.com/watch?v=t-j-WJFNTzA>
- Housewife, Daan: <http://www.youtube.com/watch?v=hAnGHhITS8c>
- Caribbean Blue, Enya: http://www.youtube.com/watch?v=XrkV_wO3cXU

Extra tip: Door muziek zonder tekst, of in een taal die de cursisten niet verstaan, te kiezen, kunnen de cursisten zich beter concentreren op de emotie van de muziek. Of zoek de instrumentale versie van een nummer.

- Je kan ook werken met emoties op foto's, prenten van gezichtjes, of kleuren, of een thermometer,...

Voorbeeld

In 'De kooi' van Sylvia vanden Heede (Wablief/Uitgeverij Vrijdag, 2013) zoekt de politie naar Tim. Het is een boek met extreem korte zinnen en heel eenvoudige woorden, geschikt voor lezers met een beperkte kennis van het Nederlands. Elk hoofdstukje (telkens twee of drie bladzijden) van dit boek roept bij lezers andere emoties op. Kunnen ze na elk stukje aanduiden welke foto hun emotie het best weergeeft? Je kan lezers ook vragen om emoties te koppelen aan één of enkele personages in het boek (bijvoorbeeld Anita, Marie...).

Zie bijlage 9, blz. 46.

2. Voorbeeldvragen

Je hoeft je vragen niet altijd zelf uit te vinden. Pluk gerust uit deze lijst met voorbeeldvragen!

Algemene vragen

- Is er een zin die je mooi vindt? Schrijf die op.
- Wat vind je van de titel? Stel dat het boek De appelsienen-moord zou heten in plaats van De handen van Fatma, zou dat een verschil maken voor jou?
- Welk fragment uit het boek vind je sterk? Lees het voor.
- Welk fragment vind je moeilijk? Welke vragen heb je bij dit fragment?

Gevoelens

- Welke bloem hoort bij dit boek? Welk woord? Welke kleur, welk lied?
- Welke gevoel heb je bij dit boek? Word je er boos, droef, blij, bang... van?

Inhoud

- Wat is het belangrijkste dat in dit boek gebeurt?
- Kan dit verhaal in jouw buurt gebeuren?
- Welk stuk vond je het spannendst?
- Welke gebeurtenis of welke zin vond je grappig?

Stel dat jij een film maakt van het boek...

- Waar zou je de film opnemen?
- Welk personage zou jij zelf willen spelen?
- Welke personage zouden je medecursisten kunnen spelen?
- Zou je het einde veranderen in de film? Hoe?

Aanrader?

- Aan wie zou je dit boek aanraden? Kies tussen: één van je cursisten, je partner, je kind, je buurvrouw, alle Belgen, je vrienden... Kies één persoon en vertel met welke zin je het boek zou aanprijzen.
- Wil je nog een boek over dit thema lezen? Of een boek met dezelfde personages?

LESSUGGESTIE: literair alfabet

Nodig:

elke letter van het alfabet apart op een A4-blad

Lesverloop:

Stel telkens een vraag over het verhaal. De cursisten antwoorden met een woord of een zin. Ze kijken hiervoor naar het alfabet. Ze kiezen de letter van het eerste woord dat bij hen opkomt. Vraag cursisten hun mening te beargumenteren!

Voorbeeldvragen

Kan je in één woord zeggen wat je van het fragment vond?

Cursist neemt letter Z:

*"Ik vond dit stukje echt **zever**. Wie doet nu zo iets?"*

Met welk woord zou je het hoofdpersonage Jimmy Duffy beschrijven? (moeilijkere vraag)

Cursist neemt letter A:

*"Ik vond Jimmy Duffy eerst **arrogant**, want..."*

LESSUGGESTIE: boekpromotie

Praten over boeken is ook: elkaar boeken aanraden. Dit kan je stimuleren door cursisten in een bibliotheek of aan een boekentafel niet voor zichzelf, maar voor een ander te laten zoeken. Op voorwaarde natuurlijk dat cursisten elkaar goed genoeg kennen.

Laat de cursisten de fiche boekpromotie invullen, **zie bijlage 10, blz. 51**.

En wie weet, mits wat aanmoediging, gaan cursisten nadien spontaan – al dan niet met de fiche – elkaar boeken aanraden?

Over de impact van verhalen

Je cursist herkent in de strenge vader in het boek zijn eigen vader, en wil dat kwijt. Je cursisten uit Irak hebben geen boodschap aan een verhaal over oorlog. Een leeservaring kan heftig zijn; emoties borrelen op. Er zijn geen pasklare recepten om in te spelen op moeilijke situaties. We geven wel enkele tips mee:

- Zorg allereerst voor een open sfeer in de groep. Die creëer je door voldoende tijd uit te trekken voor persoonlijke ervaringen en meningen. Je moet je cursisten voldoende kennen. Kunnen de deelnemers naar elkaar luisteren? Voelen cursisten zich voldoende op hun gemak om hun mening en hun gevoelens te uiten? Als dat goed zit, is de groep misschien veilig genoeg om te werken met een moeilijk verhaal, want dat kan voor mensen bevrijdend zijn.
- Hou als begeleider de touwtjes in handen. Zorg dat het verhaal voldoende aandacht krijgt. Het draait niet (alleen) om persoonlijke reacties of heftige discussies. Het is de opdracht van docenten om mensen te leren 'begrijpen' wat personages doen en wat in een boek gebeurt. Ook al zijn de lezers/cursisten het niet eens met die handeling, de vraag is of dit in het verhaal past en of ze aanvoelen dat het personage zo handelt, omdat dit bij het karakter van het personage hoort.
- Creëer ruimte en tijd voor iedereen. Mensen moeten leren openstaan voor het verhaal van een ander. Dat impliceert ook luisteren naar het verhaal van die ander, ook als die ander iets moeilijker uit zijn of haar woorden raakt.
- Verplicht niemand om mee te praten over een passage. Iemand die 'geraakt wordt' door het verhaal, mag zelf uitmaken of hij/zij erover wil praten. Het hoeft ook niet...
- Zorg voor een time-out. Las een pauze in, ga even naar buiten. Een schrijfofdracht kan helpen om stilte en ruimte te creëren.
- Zoek mee naar de gepaste woorden als je cursist grote gevoelens wil verwoorden, maar er niet helemaal in slaagt.
- Beperk je niet tot praten over het verhaal, werk ook met het verhaal. Je kan een portret maken van personages, uitmaken naar welk personage de sympathie van elke cursist uitgaat en dat laten toelichten. Dan kan al heel wat ter sprake komen. Iedereen heeft nagedacht en zich ingeleefd...

Ik heb in mijn groepen al heel wat straffe dingen gehoord van deelnemers, vaak ook onverwacht, en eigenlijk heb ik vooral het idee dat mensen meer naar elkaar toegroeiden. Je moet als begeleider zelf goed kunnen luisteren en je inleven. Als docent ben je een voorbeeld van 'actief luisteren'. Peil naar de gevoelens, help de deelnemer verwoorden en samen te vatten. Het is belangrijk om het gesprek goed af te ronden. Vertel mensen ook wat hun inbreng is: 'Dat is jouw mening, dat is een ander verhaal'. Wees ook daarbij weer voorzichtig. Laat de mensen in hun waarde.

(An, lesgeefster NT1 op Open School)

Op pad: ontdek de bibliotheek

Je kent ze wel, de mensen die om de hoek van de bibliotheek wonen, maar niet weten dat de bib daar gevestigd is. Of de mensen die het nooit zouden wagen om zelf, zomaar, de bib binnen te stappen. Bibliotheken zijn voor heel wat cursisten cultuurtempels. De drempel is hoog. Vaak zijn het de kinderen van cursisten die hun ouders over de streep trekken en hen meetronen naar de bib. Andere cursisten hebben een lesgever nodig die hen meeneemt. Jou, dus.

Ingrediënten voor een geslaagd bibliotheekbezoek

- Een rondleiding in de bibliotheek is altijd gratis.
- Contacteer de plaatselijke bibliotheek. Leg uit met welke groep je wil komen en preciseer je verwachtingen. De meeste bibliotheken hebben een traditie om groepen rond te leiden. Vaak hebben de bibmedewerkers ervaring met groepen anderstaligen of lagergeschoolden. Informeer naar een bezoek waarbij de cursisten de bib en de medewerkers op een meer persoonlijke manier kennen.
- Spreek met de bibliotheek af dat ze de cursisten wijzen op de Wablieft-boeken en andere boeken voor startende lezers in het Nederlands (vaak heet de afdeling 'Taalpunt' of 'Makkelijk Lezen'). Ook grootletterboeken zijn geliefd, net als luisterboeken, woordenboeken en boeken in andere talen. Vraag de bibmedewerker om ook stil te staan bij kookboeken en sportboeken, de afdeling over opvoeding, en boeken over naaien en kleren maken. Deze thema's slaan altijd aan bij cursisten.
- Hebben de cursisten in je groep kinderen? Bezoek dan uitgebreid de jeugdafdeling. Cursisten zijn heel gemotiveerd als ze zien dat er naast veel leesboeken ook veel non-fictie in de rekken staat. Zeker als ze doorhebben dat dit kinderen kan helpen bij huiswerk.
- De bibliotheek is 'het leven van A tot Z': toon de bib in al haar facetten. De cd's, de dvd's en toegang tot internet zijn extra troeven! Cursisten met kinderen zullen graag weten dat hun kinderen hier wekelijks op de pc kunnen werken (en spelen). Leg hen uit wat de regels zijn en wat eventueel geld kost.
- De ene bibliotheek is de andere niet. Misschien heeft jouw bib extra troeven? Leesrugzakjes voor peuters en kleuters? Een leescafé? Een speel-o-theek? Zet het in de verf!

LESSUGGESTIE: naar de bib

In de meeste bibliotheken zijn de rubrieken van informatieve boeken aangegeven met pictogrammen. Dit zijn de ZIZO-pictogrammen.

De pictogrammen vind je ook online op de site van bibnet: www.bibnet.be – doorklikken naar 'Zizo'. Deze pictogrammen zijn ideaal om mee te oefenen voor en na het bibbezoek.

Stap 1: Selecteer een reeks pictogrammen van thema's die interessant zijn voor je cursisten.

Stap 2: Deel je cursisten op in groepjes van twee of drie. Geef elk groepje van cursisten een envelop met vijf pictogrammen en met vijf blaadjes waarop de naam van elk pictogram staat. Elk groepje heeft andere pictogrammen. De cursisten zoeken de juiste naam bij het pictogram.

Stap 3: Geef elke groep een stapel informatieve boeken. Welk pictogram leggen de cursisten bij welk boek?

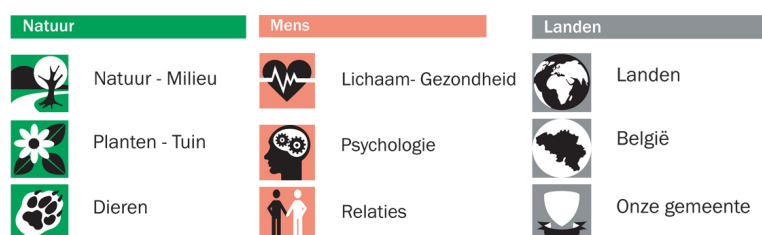
Stap 4: Breng alle boeken samen. Elk groepje legt uit welk pictogram bij welk boek hoort.

Stap 5: Wijs de cursisten tijdens het bibliotheekbezoek op de pictogrammen.

Voorbeelden Zizo jeugd

Voorbeelden Zizo volwassenen

Stap 6: Geef je cursisten tijdens het bibbezoek opnieuw vijf pictogrammen. Elk groepje zoekt één boek bij elk pictogram.

Stap 7 (na het bibbezoek): Overloop na het bezoek de folder met de openingsuren en met prijzen voor lidmaatschap, ontlenen van dvd's en cd's. Of ga naar de website van de bib. En naar de website van andere bibliotheken in de buurt.

Stap 8: Trek een maand na het eerste bezoek opnieuw met je groep richting bib. Weten de cursisten nog alles staan? Wie heeft er in de tussentijd de bib zelf bezocht? En iets uitgeleend?

Stap 9: Organiseer een verteluurtje of leesuurtje in de bib. Bij het verteluurtje kan je zelf een stuk uit een boek voorlezen en er dan over praten (suggesties vind je in 'Praten over boeken'). Tijdens het leesuurtje zoekt elke cursist (en jij zelf ook) drie boeken die haar of hem interesseert. De bedoeling is dat cursisten hun weg vinden in de bib en ervaren hoe rustgevend bladeren en lezen kan zijn. Als spreekoefening kan je cursisten hun keuze aan elkaar laten motiveren.

Bibdata in de kijker

De bibliotheek bezoeken kan het hele jaar door. Natuurlijk zijn er de extra ideale dagen:

- Wereldboekendag op 23 april;
- De Bibliotheekweek in de tweede week van oktober: dan organiseren bibs altijd extra acties, vaak krijgen bezoekers een attentie mee naar huis;
- Jeugdboekenweek (maart) en Voorleesweek (november): ideaal als je cursisten met (klein)kinderen hebt;
- Gedichtendag, telkens op de laatste donderdag van januari.

Niet op pad, en toch de bibliotheek ontdekken

- Vaak is de bib gesloten als jij lesgeeft, of ligt de dichtstbijzijnde bib nog te ver af. Haal dan de bib naar je school. Ga de mogelijkheid na om een wisselcollectie te krijgen via de bib. Een wisselcollectie is een collectie boeken die je van de bib ter beschikking krijgt gedurende een bepaalde tijd. Op die manier heb je een eigen kleine klasbibliotheek, met toch een groot aanbod.
- Voor secundaire scholen is er 'De Bib op School'. Dit project geeft de bibliotheek een aantal middelen in handen om met een verrijkt aanbod naar de lokale secundaire scholen te stappen en een blijvende samenwerking op te bouwen.
- Doe een beroep op de expertise van bibmedewerkers! De bib kan, ook eenmalig, een pakket geschikte boeken voor je samenstellen, wanneer je bijvoorbeeld rond een bepaald thema werkt.

Op pad: ontdek de boekhandel

Mijn cursisten verrasten mij volledig toen we op stap gingen naar de plaatselijke boekhandel. Ze waren dolenthousiast, en wilden meteen boeken kopen. Voor hun kind, voor hun zus, voor zichzelf. 'Nu weet ik eindelijk waar ik boeken kan kopen,' vertelde een cursist me.

(Patrick, lesgever Open School)

Op bezoek in de boekhandel

Vooraf

Maak duidelijke afspraken met de winkelverantwoordelijke.

- Vertel de winkelverantwoordelijke wie je cursisten zijn.
- Spreek af om op een rustig moment langs te komen.
- Overtuig de winkelverantwoordelijke om de Wablieft-boeken te koop aan te bieden. Wedden dat heel wat cursisten meteen zo'n boek mee naar huis willen nemen?
- Spreek met de winkelverantwoordelijke af wie de rondleiding geeft: jijzelf, of iemand van de winkel?
- Kan de winkel een extraatje voorzien? Een kortingsbon, een glaasje ter afronding van jullie bezoek? Trek je stoute schoenen aan en vraag het.

Het bezoek

- Sta stil bij de verschillende genres. Toon in het begin boeken die ze herkennen: de Wablieft-boeken, kinderboeken, kookboeken, tijdschriften, fotoboeken...
- Neem tijdens je uitleg de boeken vast. Zo toon je dat je boeken mag vastnemen, maar dat je ze met zorg behandelt. Doe ook voor dat je in een boekenwinkel de achterflap kan lezen, om te weten of het boek je aangaat of niet.
- Geef je cursisten de tijd om na de rondleiding uitgebreid rond te kijken in de winkel.

LESSUGGESTIE: naar de boekhandel

Stap 1: Leg in de klas uit dat jullie een boekhandel gaan bezoeken. Weten de cursisten wat je in een boekhandel kan vinden?

Stap 2: Bereid met je cursisten tijdens de les vragen voor om aan de winkelbediende te stellen. Zorg dat de vragen verschillende thema's behandelen: de winkel, boeken, prijzen.

Mogelijke vragen:

- Heb je een boek over auto's met veel foto's en weinig tekst?
- Mijn dochter is negen en leest niet graag. Ze moet lezen van school. Welk boek is leuk voor haar?
- Wat doe jij allemaal op één dag?
- Wat moet je kunnen om een boekhandel open te houden?
- Hoeveel klanten komen er op één dag?

Stap 3: Spreek af wie welke vragen stelt. Oefen de vragen in de klas. Welke antwoorden verwachten ze?

Stap 4: De cursisten stellen de vragen tijdens het bezoek.

Stap 5: Na afloop overloop je de antwoorden in de klas. Gevorderde cursisten kunnen een kort verslag schrijven op basis van de antwoorden.

Andere mogelijkheden:

- Tijdens het bezoek schrijft elke cursist twee titels op die zij of hij interessant vindt. Ze noteren het thema, het aantal pagina's en wat er op de cover staat. (Of maken er een foto van.) In de les laat je hen vertellen over het boek.
- Een winkel is een ideale plek om te oefenen met rekenen:
- Leg uit hoeveel een boek gemiddeld kost, en maak de vergelijking met andere waren (bv. een computerspelletje, een jas ...). Kom zo tot de ontdekking dat een boek niet altijd veel hoeft te kosten.
- Toon een boek met een harde kft en een paperback. Laat het verschil in prijs zien. Kunnen ze uitleggen waarom de prijs zo verschilt?

Auteurslezing: nodig een auteur uit!

Schrijvers gaan graag in gesprek met hun publiek. Ze zullen het een hele eer vinden om op bezoek te komen bij jouw cursisten. Je kan een auteur uitnodigen in je les, of tijdens een activiteit voor een grotere groep. Dat spreek je zelf af met de auteur.

Een auteur uitnodigen hoeft niet moeilijk te zijn of veel te kosten. Het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) helpt inhoudelijk en financieel bij de organisatie van een succesvolle auteurslezing.

Al deze informatie op www.auteurslezingen.be.

Lezingendraaiboek

Een lezing heeft meer kans op succes als ze goed wordt georganiseerd. Daarom stelde het VFL een draaiboek samen dat helpt bij de organisatie van een lezing. Als je dit draaiboek volgt, zal je niets belangrijks over het hoofd zien.

Lezingentoelage

Wanneer de lezing aan bepaalde voorwaarden voldoet, voorziet het VFL een financiële toelage. Het 5-stappenplan voor een lezingentoelage vertelt precies hoe je een toelage aanvraagt.

Aanvragen

Vraag een auteurslezing op tijd aan! Auteurs hebben een goed gevulde agenda, lezingen vraag je dus best lang genoeg op voorhand aan.

We bereiden het bezoek voor in een drietal lessen. In de eerste les breng ik een stapel boeken van Sine van Mol mee. De cursisten bekijken de boeken en kiezen er één uit. We beantwoorden vragen als: wie is de uitgever, voor welke leeftijd is dit boek geschikt, wie is de illustrator. Moeilijke woorden zoeken de cursisten op in het woordenboek. Dan lees ik een brief voor van Sine van Mol, die de cursisten uitnodigt. De cursisten antwoorden met een briefje met een aantal vragen. Hoe lang schrijf je? Waarom schrijf je voor kinderen? Schrijf je 's nachts?...

Als we dan op bezoek gaan, praat Sine met de cursisten aan de hand van die vragen. Tijdens het bezoek toont Sine ook hoe ze aan een boek schrijft. Ze toont verschillende versies, en de opmerkingen die de uitgeverij haar geeft. De cursisten vinden dit erg herkenbaar.

Na het bezoek schrijven de cursisten Sine een briefje terug. Ze schrijven over haar hond, dat ze een mooie tuin heeft, dat het fijn is om op haar mooie servies te mogen eten.

(Mieke Kalhöfer van Open School Noord-Antwerpen gaat elk jaar met haar groep cursisten op bezoek bij jeugdauteur Sine van Mol.)

Afronding en evaluatie

Neem de tijd om je les of lessenreeks af te ronden. Dat kan heel bondig, of kan uitgroeien tot een filmavond. Pluk gerust uit onderstaande tips!

1. Eén woord

Kunnen cursisten in één woord zeggen wat ze van het boek/de tekst vonden?
Kunnen ze dat in één zin?

2. Lezen en boeken

Wat dachten de cursisten voor de les of lessenreeks van boeken? Is hun mening hetzelfde gebleven? Heel leuk is om de cursisten voor het begin van de les(senreeks) te laten opschrijven wat ze denken van lezen en boeken. Laat hen daarna hetzelfde doen.

3. Aanraden

Ze hebben nu een boek gelezen. Aan wie zouden ze het boek aanraden? Kunnen ze vertellen waarom? (zie ook les-suggestie boekpromotie)

4. Verschil verhaal en krant

Wat is het verschil tussen een verhaal en een artikel in de krant? Kunnen de cursisten de verschillen verwoorden op vlak van taal? En op vlak van inhoud?

5. Personages

Kan het personage in een boek een vriend of vriendin zijn van de cursisten? Welk personage?

6. Geleerd en gevoeld

Wat hebben ze geleerd uit het boek? En wat hebben ze gevoeld terwijl ze het boek lazen? Plezier, verdriet, boosheid, blijheid om de mooie zinnen,...
Kunnen ze het verschil benoemen tussen leren en voelen?

7. Visueel materiaal

Breng een reeks foto's mee, heel uiteenlopend.
Welke foto past het beste bij het boek? Kunnen ze verwoorden waarom?

8. Kleur bekennen

Laat cursisten een gevoelskaart maken van het boek. Zijn het rozige tinten of harde donkere kleuren die het gevoel van het boek weergeven? Waarom? Welke woorden, zinnen, structuren uit het boek hebben cursisten geïnspireerd tot het kiezen van net die kleur(en)?

9. Zelf schrijven

Kunnen cursisten zelf nog een hoofdstuk bijschrijven aan het boek?

10. Interview

Laat cursisten een interview voorbereiden. Welke vragen over het boek of over de auteur willen ze stellen aan de auteur?

11. Een film maken

Het boek wordt verfilmd. Welke passages moeten zeker in de film en welke niet? Kunnen cursisten een tiental scènes selecteren voor de film?

12. Klassikale samenvatting

Laat een groot blad circuleren: elke cursist schrijft 1 zin op en zo komt de klas samen tot een beknopte samenvatting van het verhaal.

13. Een boek in 3 zinnen.

Iemand vraagt je waarover het boek/de tekst gaat dat je net las. Probeer dit in exact drie zinnen te formuleren.

14. Nog een boek?

Breng andere boeken mee. Laat ze circuleren. Welk van deze boeken willen cursisten zeker nog lezen? Waarom? En welke niet? Waarom?

15. Karakters beschrijven

Laat cursisten het karakter beschrijven van het personage dat ze het leukst vonden. Laat hen daarna hetzelfde doen met het personage dat ze het minst leuk vonden.

16. Een scène naspelen

In sommige groepen zitten er ongetwijfeld cursisten die graag toneel spelen. Laat hen een hoofdstuk of scène kiezen uit het boek en deze naspelen. Of laat hen een nieuwe scène schrijven die ze dan spelen.

17. Spelletjes

Nodig: een ganzenbordspel en zelfgemaakte kaartjes met vragen over het boek. Bij het verzetten van de pionnen op het spelbord, moet er een kaartje getrokken worden en een vraag beantwoord worden. Het groepje dat correct antwoordt, speelt verder.

18. Mooie zinnen en mooie woorden

Welke zin vinden de cursisten de allermooiste? En welk woord? Waarom?

19. Emoties

Welke passage vonden cursisten de ontroerendste? En de grappigste? Waarom?

20. Leesdagboek

Laat cursisten vanaf les 1 een leesdagboek bijhouden (zie ook blz. 15). Hierin noteren zij hun leesbeleving, hun leesverwachtingen, hun indrukken. Nadat het hele boek doorlopen is, geven de cursisten een overzicht van hun indrukken. Welke evoluties en welke constanten zijn er?

21. Film

Je hebt een boek gelezen en wil graag de bijbehorende film laten zien. Organiseer een filmavondje. Lees voor de film een stuk voor uit het boek. Praat na de film na: wat is het verschil tussen het boek en de film? Zijn er meer kijkers dan er lezers waren? Geen probleem! Hou het praatje kort genoeg. De anderen luisteren en krijgen – wie weet – zin om het boek vast te nemen.

22. Smakelijk!

Liefde gaat door de maag, ook voor boeken. Bedenk met je cursisten hapjes of gerechten die passen bij het boek. Maak die samen met de cursisten klaar en nodig anderen uit.

Ook heel leuk is een picknick in de stijl van het boek: je vraagt elke cursist iets om te eten mee te brengen dat haar of hem doet denken aan het boek. Voor jullie het lekkers opeten, vertelt de cursist waarom hij hiervoor koos. Een perfect afsluiter van een jaar vol boeken!

Extraatje: Iedereen verkleedt zich zoals in het verhaal, of brengt een attribuut mee dat doet denken aan het verhaal.

Zoekwijzer: voor wie meer info zoekt

Ook toen ik geen Nederlandse les meer volgde, ben ik blijven lezen. Ik kreeg geregeld nog tips van mijn lesgeefster. Dat vind ik heel belangrijk, dat ik tips krijg van iemand die weet wat ik kan lezen. Ik vind het nog altijd belangrijk om aanmoediging te krijgen.

(Christine, cursiste Open School)

De boekenbijlagen van de kranten kondigen iedere week nieuwe toppers aan. Elke paar weken heeft de boekhandel weer een gedeeltelijk ander aanbod. Als lesgever, lezer en/of leesbevorderaar kan je onmogelijk een overzicht hebben over alle nieuwe uitgaven. Gidsen zijn nodig, gidsen die voor jou voortdurend nieuwe boekentips in petto hebben. We helpen je graag op weg.

boeken en algemene tips voor moeilijke lezers

www.nederlandslezen.be

www.wablieft.be

www.lezenvooriedereen.be

www.makkelijklezenplein.nl

www.boekenzoeker.be

(korte) recensies en meer over het gewone boekenaanbod:

www.iedereenleest.be

www.8weekly.nl

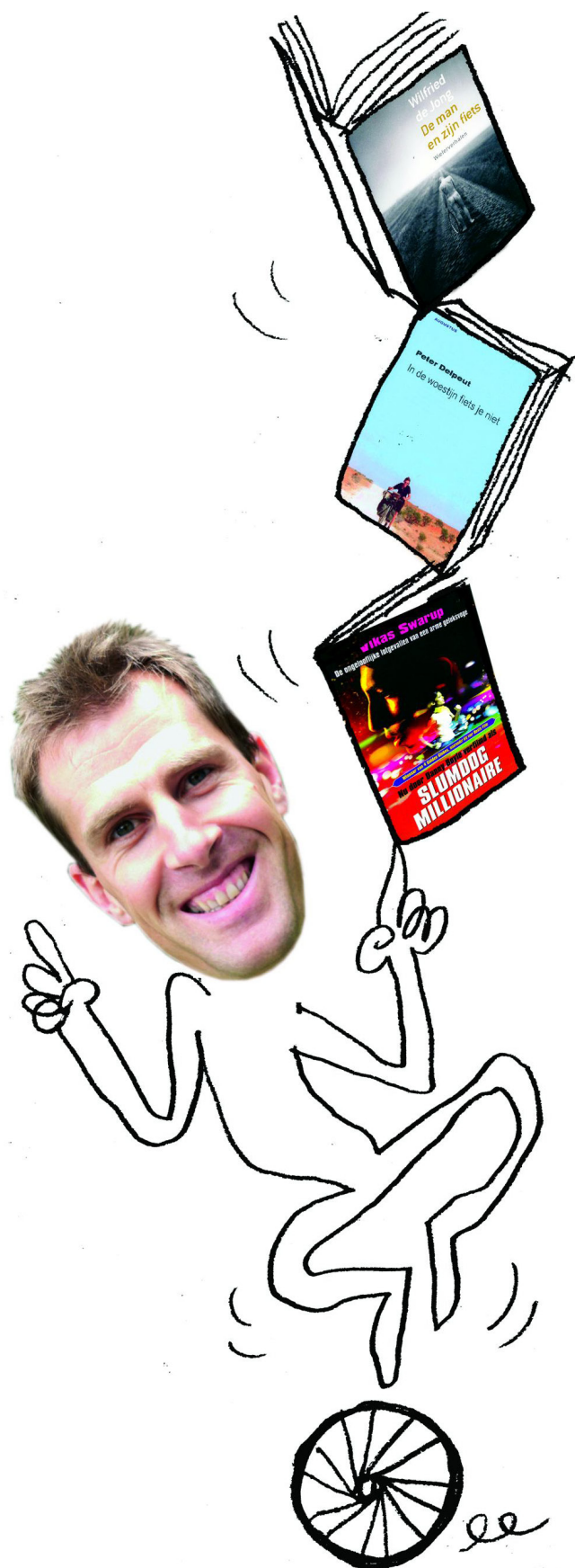
www.nrcboeken.nl

organisaties

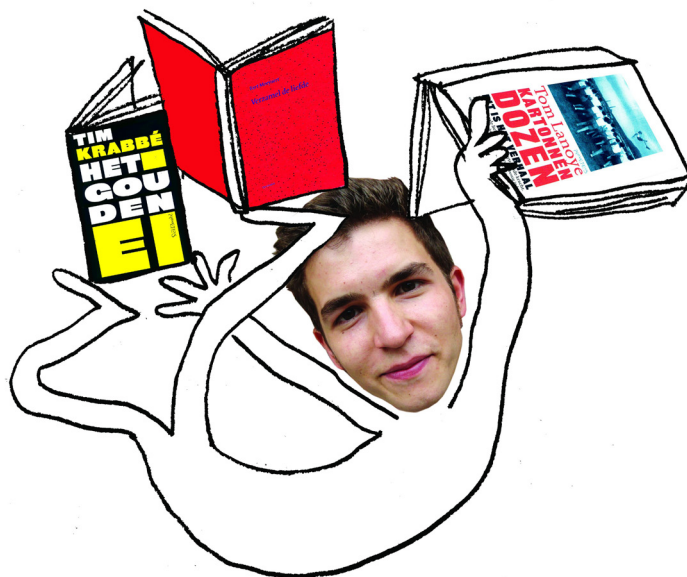
www.locusnet.be: het steunpunt voor bibliotheken en cultuur in Vlaanderen

www.stichtinglezen.be: Stichting Lezen werkt aan een betere leescultuur in Vlaanderen via projecten en campagnes.

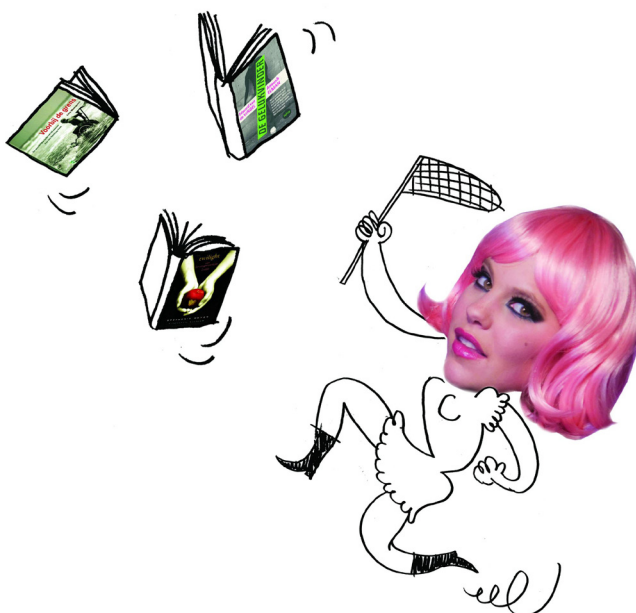
Bijlage 1: bekende lezers

Erwin Vervecken

Matteo Simoni

Eline De Munck

foto's © Nicolas Marichal

Bijlage 2: gedichten

Paul van Ostaijen - MARC GROET 'S MORGENS DE DINGEN

Dag ventje met de fiets op de vaas met de bloem
ploem ploem

dag stoel naast de tafel
dag brood op de tafel
dag visserke-vis met de pijp
en
dag visserke-vis met de pet

pet en pijp van het visserke-vis
goeiendag

Daa-ag vis
dag lieve vis
dag klein visselijm mijn

Bart Moeyaert – BEKENTENIS

Ik mag je.
Nee. Ik mag je niet.
Ik moet je. Dat bedoel ik.

Ik heb je lief.
Nee. Heb ik niet.
Ik word je lief. Dat voel ik.

Ik ga met jou.
Nee. Ga ik niet.
Ik sta je bij. Beloof ik.

Ben stapel op je.
Hou je vast.
Ik. Hou. Van. Jou.

Geloof ik.

Gil Vander Heyden - VERDRIET

Mijn oma heeft geen tranen meer.
Ze huult nog.
Maar haar gezicht is droog.

Kom, zegt ze en wijst
naar buiten waar de middag
heel licht is en warm.

Oma heeft geen tranen meer
en nog maar weinig woorden

Nannie Kuiper – EEN GEHEIM HOEKJE

Ik zoek
een hoekje
heel geheim.

Een plaatsje
in mijn huis.

Waar niemand
mij ooit
vinden kan.

En in mijn eentje
denk ik dan:

weg zijn
en toch thuis.

Godfried Bomans - SPLEEN

Ik zit mij voor het vensterglas
onnoemlijk te vervelen.
Ik wou dat ik twee hondjes was,
dan kon ik samen spelen.

Roland Jooris – MINIMAL

Vogel wipt.
Tak kraakt.
Lucht betreft.
Bijna niets
om naar te kijken
en juist dat
bekijk ik.

Koos Meinderts – VERDRIET IS DRIE SOKKEN

Verdriet is drie sokken,
een te weinig,
een te veel
en altijd ergens één
helemaal alleen.

Bijlage 3: liedjesteksten

Kraantje Pappie - Wat nou als het lukt (fragment)

Yeah, ik weet nog dat je zei
 het is leuk dat je rapt.
 maar hou het voor erbij
 Doe het voor de gein.
 want er zijn er 100 zoals jij
 Dus het lijkt me zonde voor je tijd
 Denk aan de toekomst
 denk aan jezelf
 denk aan je voedsel
 denk aan je geld
 Denk aan je kids die nog komen gaan
 denk daar nou eens over na

Maar ik ben het type
 het type met een hard hoofd
 type dat z'n hart volgt
 totdat het hem lukt
 en ook al wil het niet, eeuh,
 niet zoals ik dacht
 dat ik in het in m'n mars had
 Maak ik me niet druk

Wat nou als het lukt, mama
 Ik weet dat je je druk hebt gemaakt
 maar ik hou voet bij stuk vandaag
 En wat nou als het lukt mama

Laura Lynn - Je hebt me 1000 maal belogen

Jij zegt dat je graag vrij wil zijn
 Niemand zeg jij krijgt je klein
 Jij hield helemaal niet van mij
 Daarom vraag ik jou waarom jij

Je hebt me duizend maal belogen
 Je deed me duizend keer zo'n pijn
 Ik ben met jou zo hoog gevlogen,
 Maar de hemel was niet vrij
 Jij was de wind onder mijn vleugels,
 Ik denk zo vaak nog aan je lach.
 Dat wil ik overdoen met jou deze nacht.

Ik zoek naar je hand zoek naar jou
 Meestal in de nacht mis ik jou
 Wie omhelst me nu zoals jij
 Aan wie kan ik mijn dromen kwijt

Waar ben jij als ik van je droom
 Waar ben jij als ik stiekem ween

Clouseau – Vliegtuig (fragment)

Ik kijk naar de lucht en zie je gaan
 Het vliegtuig verdwijnt in zilveren wolken
 Naar je nieuwe thuis

En je zei me, in m'n hart blijf ik dichtbij je
 Maar een bang gevoel beklijft me
 Nu je met hem de hemels doorkruist

Jij bent van hier en hij van daar
 Jij wou altijd de wereld rondreizen
 Laat vooral geen traan

En geniet maar
 Er is vast veel moois te zien daar
 Jouw geluk is mij zo dierbaar
 Dat ik poog om dit blad om te slaan

Wij waren vrienden zonder meer
 Maar nu krijg ik spijt van alle woorden
 Die ik jou nooit zei

Bijlage 4: fragmenten uit Wablieft-boeken

Werd alles duurder met de euro?

Voor wie op reis gaat, is de euro gemakkelijk. Toch is niet iedereen blij met de euro. Soms hoor je zeggen dat alles duurder werd met de euro. Dat is maar voor een deel waar.

Toen de euro werd ingevoerd, moesten alle prijzen aangeduid worden in de nieuwe munt. Vele bakkers en cafés rondde de prijs toen naar boven af. Het brood werd wat duurder. Ook de pintjes kostten toen meer.

Maar eigenlijk valt het wel mee. Voordat de euro bestond, werd alles ook elk jaar een beetje duurder. Dat de prijzen soms stijgen, heeft eigenlijk niet zoveel te maken met de euro.

(uit 'Het verhaal van Europa', Hendrik Vos en Rob Heirbaut, 2010)

A is van apart zetten

Eva is 6 jaar.

Als ze iets wil, wil ze het echt.

Ze zeurt en blijft zeuren.

Ook al heb ik gezegd dat ze haar zin niet krijgt.

Toch houdt ze vol.

Soms slaat ze of bijt ze.

Dan zet ik haar apart in de gang.

Zet je je kind in een andere kamer?

Dan maak je duidelijk dat zijn gedrag echt niet kan.

Als je een kind apart zet, geef je het tijd om kalm te worden.

Je kind krijgt rust.

En jij krijgt ook rust.

(uit 'Opvoeden van A tot Z', Wendy Bosmans, 2009)

Toestellen

We hebben steeds meer toestellen in huis. Die wassen onze kleren of maken ons eten klaar. Ze zijn heel handig. Helaas verbruiken ze ook veel stroom. In veel toestellen zit een kleine lampje. Dat blijft altijd branden. Het toestel verbruikt daardoor altijd stroom. Zelfs als je het niet gebruikt! Dat heet sluipverbruik. Het sluipverbruik van al je toestellen samen kan tot 10 % zijn van je totale verbruik. Reken zelf uit hoeveel je dat elk jaar kost.

Tips:

Zet toestellen helemaal uit als

je ze niet gebruikt. Dat kan

gemakkelijk door een stekkerdoos te gebruiken

met een aan/uit-knop. Dan kan je met één

knop alle toestellen in één keer uitzetten.

(uit 'Het klimaat verandert. Wat kan je zelf doen?', Steven Vromman, 2011)

Bijlage 5: voorleesfragmenten

Het kanaal

Het regent.
Een fijne regen.
Je ziet het haast niet.
Maar je wordt er wel nat van.
Nat en koud.
Anita vindt het helemaal niet prettig.
Was ze maar thuis!
Ze denkt aan haar kinderen.
Aan Kobe en Emma.
Ze wil bij hen zijn.
Maar ze loopt langs het kanaal.
Voetje voor voetje.
Ogen naar de grond.
Speurend naar iets.
Naar wat?
Niemand die het weet.
Geen enkele agent.
Ze zijn met tien.
Ze lopen naast elkaar.
Ieder heeft een stok.

Ze lopen tastend als blinden.
Eén lange, trage rij.
Er zijn ook honden.
Herders.
Daar houdt Anita niet van.
Ze is niet dol op dieren.
Die honden zijn nuttig.
Ze ruiken wat een mens niet ziet.
Maar zelf stinken ze.
Wat verder zijn nog agenten.
Zij horen bij de Technische Politie.
Ze werken op de vindplaats.
Alleen zij mogen daar komen.
Ze hebben witte pakken aan.
Ze zoeken ook naar sporen.
Dat doen ze met handschoenen.
Ze hebben maskers voor hun mond.
Het lijkt wel een operatie.
En zij zijn de dokters.
Er staan mensen te kijken.

Ze komen niet dichterbij.
Dat kan ook niet.
De vindplaats is afgezet.
Dat heeft Karel gedaan.

Op het blauw met witte lint staat:
POLITIE
Er zijn ook journalisten.
Anita herkent hen.
Iemand neemt foto's.
Een ander zwaait naar haar.
Hij heeft een hond bij.
Die blaft een paar keer.
Anita kijkt goed.
Is dat een journalist?
De hond blaft nog luider.
Dan ziet Anita het.
Dat is Bessie.
En de man is Bart.
'Ik moet je spreken', zegt Bart.
Hij houdt Bessie kort aan de lijn.
Dat is maar goed ook.
De hond hijgt.
Er komt kwijl uit haar bek.
Anita gruwlt er van.
Ze vraagt:
'Waarover moet je me spreken?'
'Een tip', fluistert Bart.
Anita zet een stap terug.
Haar collega's zijn vlakbij.

Ze drinken iets warmes.
Straks zoeken ze verder.
'Waarom kom je bij mij?'
Bart kijkt gekwetst.
'Omdat...'
Jou ken ik.
Ik denk...'
Hij zwijgt even.
Opeens zegt hij:
'Het is geen jongen, he?'
Dat zeggen ze maar.

Ik hoorde het op de radio.
Slim bekeken, hoor.
Zo lok je de dader uit zijn hol.'
Hij geeft Anita een knipoog.
Ze krijgt een hekel aan de man.
Je hebt van die mensen.
Ze denken dat ze iets weten.
Alsof ze speurders zijn.
Alsof ze meespelen in een reeks.
Maar dit is geen televisie.
Dit is echt.
Anita haalt haar notaboekje boven.
Bart laat de lijn wat losser.
Meteen stuift Bessie naar voren.

De hond springt tegen Anita op.
'Au!' roept die.
Ze wankelt even.
Bart lacht.
'Bessie is dol op je', zegt hij.
Anita trekt een gezicht.
Ze kijkt naar haar broek.
Er zit modder op.
Twee vieze vegen.
Ze zucht.
'En wat is nu uw tip?' vraagt ze.

(uit 'Kind Vermist', Sylvia Vanden Heede, 2010)

Hoofdstuk 10

Tevergeefs wacht ze op het juiste moment. Ze kijkt heimelijk naar haar dochters. Leentje giet warme chocolade over haar ijsje, in rondjes en kronkels. Els lepelt voorzichtig een hap van haar dame blanche en staart uit het raam. Buiten valt de eerste sneeuw, traag als in een film.

In de kleine bistro Chez Ginette is het warm en gezellig. Rode en oranje theelichtjes verspreiden een zachte gloed. Het is een plek waar Roos zich goed voelt. De koffie dampst in het kopje. De koekjes op het schaalpje zien er lekker uit. Maar ze heeft geen honger nu. De spanning zit als een brok in haar keel.

Haar hart gaat tekeer. Ze recht haar schouders.

'Meisjes...'

Meteen gaan Els en Leen overeind zitten, alsof ze voelen wat er komt. Gespannen kijken

ze haar aan. Roos voelt hoe de moed uit haar wegvloeit, als water uit een kraan. De woorden blijven steken. Gauw krabbelt ze terug. 'Nee, het is niets.' Ze buigt het hoofd en roert krampachtig in haar koffie. Zonder te proeven bijt ze in een koekje. Dit lukt haar niet...

Van uit haar ooghoeken ziet ze de schrik in de helblauwe blik van Leentje. En ook Els heeft een nerveuze trek om haar mond. Haar ogen zijn wijd van onrust. 'Mama!' zegt Els. Ze hapt naar adem, kaarsrecht zit ze op haar stoel. Roos klemt haar vingers om haar lepeltje en zet zich schrap. De woorden van Els komen zacht en snel.

'Papa heeft het ons verteld, maar jou nog niet. Hij durft het niet. Hij is... Hij heeft...'

Els knijpt haar handen in elkaar. 'Hij...'

Ze kijkt van Leentje naar Roos en terug.

(uit 'Nu niet. Nog niet.', Siska Goeminne, 2010)

'Ik haat je.'

Eva roept het hard.

Mama Fran schrikt.

Waarom is Eva zo boos?

'Ik wil dit eten niet.'

Ik lust geen worst.

Dat weet je best.'

Eva staat op.

Ze loopt boos weg.

Ze slaat met de deur.

Fran zit nu alleen in de keuken.

Je snapt er toch niks van.'

Eva is nog maar negen jaar.

Ze praat al als een tiener.

Fran doet wat Eva vraagt.

Ze gaat even weg.

Ze begrijpt haar dochter.

Eva heeft verdriet.

Ze mist haar papa.

Die vertrok twee jaar geleden.

Eva en Fran horen niks meer van hem.

En voor eten.

Kleren koopt ze tweedehands.

Eva wil graag nieuwe spullen.

Net als haar vriendjes op school.

Fran begrijpt dat wel.

Fran denkt na

Hoe kan ze Eva helpen?

Plots hoort ze een knal.

Dat was de voordeur.

Was dat Eva?

Sloeg zij de deur dicht?

Fran opent de deur van Eva's kamer.

Eva ligt op bed.

Ze huilt.

'Wat is er toch?' vraagt Fran.

Eva kijkt haar mama aan.

'Ga weg!' roept ze.

'Laat me met rust.

Fran neemt een kop koffie.

Ze huilt.

Ze wil het beste voor haar dochter.

Dat is nu moeilijk.

Fran werkt hard.

Maar ze verdient heel weinig.

Net genoeg voor de huur.

(uit 'Eva is weg.', Ruud Meert, 2013)

Bijlage 6: fragmenten linken aan boeken

A. Fragmenten

1. Op een van die dagen, niet zo heel lang geleden, gebeurden drie dingen waar op het eerste gezicht geen verband tussen bestond. Bij zonsopgang ging Maai Tuck te paard op weg naar het bos aan de rand van het dorp Bosleek. Ze ging daar elke tien jaar heen, om haar beide zoons, Jelle en Maarten, te ontmoeten. Tegen de middag verloor Winnie Foster, van de familie aan wie het bos toebehoorde, haar geduld en begon aan weglopen te denken. En bij zonsopgang verscheen een vreemdeling aan het hek van de familie Foster. Hij was op zoek naar iemand, maar hij wilde niet zeggen naar wie. Geen enkel verband, dat zul je moeten toegeven. Toch kunnen dingen op vreemde wijze met elkaar verwekt raken.

2. 'Ik vind het meer een mens dan een vogel,' zei Tine. 'Je moet eens goed kijken,' zei Warre, 'Het heeft twee pootjes. Dat lijken mensenpootjes, maar een vogel heeft ook twee pootjes. Het heeft een koppie. Het lijkt heel veel op een mensenkoppie, maar een vogel heeft ook een koppie. En het heeft twee vleugels. Dat hebben alle vogels en mensen hebben dat nooit. Dus is het meer een vogel.' 'Nou,' zei Tine, 'doe jij maar of het een vogel is, maar ik doe of het een mensje is. Ze moet melk en kleine stukjes fruit.'

3. Rosalie, die naast me zit, geeft me een por. 'Wat was dat daarnet? Heb jij echt ADHD? Moet je pillen nemen?' 'Wat is ADHD?' vraag ik op mijn beurt. Rosalie schiet in de lach. Ze denkt dat ik een grapje maak. Ze denkt dat ik het antwoord zelf wel weet. Maar dat is niet zo. Ik doe mijn mond open en weer dicht en schudt mijn hoofd. Ik weet niet wat ADHD is. Ik weet het echt niet. 'Alle Dagen Heel Druk', articuleert Rosalie. 'Ik heb een neefje dat zo is. Hij zit op een bijzondere school.' Meer uitleg krijg ik niet, want de Kop krijgt ons in de gaten. Ik buig me over mijn schrift en doe hard mijn best eruit te zien alsof ik werk. Mijn pen schrijft zonder te weten wat ik denk. Een speciale school! Is dat voor speciale kinderen en hoor ik daar ook bij?

4. Ik ga al je wensen laten uitkomen,' zei Felix. Hij vond een verfrommeld pakje sigaretten en haalde er een uit. 'Hier.' Ik pakte de sigaret van hem aan en hield hem tussen mijn wijsvinger en middelvinger, zoals rokers dat doen. Felix boog naar voren en stak hem op. Na een korte aarzeling deed ik hem tussen mijn lippen en zoog eraan. Het smaakte naar hitte en bitterheid en rook. Ik hield de rook zo lang als ik het kon verdragen in mijn mond, om er voor te zorgen dat het echt telde. Toen blies ik hem weer uit, hoestend en proestend. Felix grijnsde. 'Lekker?' vroeg hij.

5. De avond voor de begrafenis eten we soep. Soep van oma. Zij heeft de tafel gedekt, heeft soep opgeschept en is vertrokken. Voor het eerst in vier dagen geen andere mensen in huis. Met z'n drieën aan tafel in een huis vol stilte. Lepels tikken tegen borden. Ik staar naar een vlek op tafel en voel de lege stoel naast me.

6. Monica denkt na. Wat als ze papa's brieven onder haar laken zou verstoppen? Of in haar boekentas, om ze dan op school in de vuilnisbak te gooien? Ze schudt haar hoofd. Mijn grote, verantwoordelijke dochter, had papa gezegd. Ze kijkt naar la Pincoya. De vissen zwemmen onder en boven haar. Als ze nu eens... Vlug doet ze de deur van haar kamer dicht en neemt ze een potlood. Nauwkeurig tekent ze op elke enveloppe een stukje Chili. Een walvis, een orka, dolfijnen, vissers in een bootje, zelfs de vijf pelikanen vergeet ze niet. Op de laatste tekent ze een vliegtuig met een streep die in de wolken verdwijnt. Als ze klaar is, legt ze haar potlood neer en bekijkt ze de enveloppen een voor een. Niet slecht, oordeelt ze zelf. De bazen zullen meteen zien dat papa terug naar Chili moet.

7. 'Wat zouden jullie ervan denken als jullie vader ging daten?' Een geschokte stilte was het antwoord. Wat ieder zich ook had voorgesteld, dit niet. 'Daten? Je bedoelt met films en uit eten en romantiek?', vroeg Jane uiteindelijk.

8. Ik leg de hoorn neer en blijf ernaar staren, alsof op het scherm toch nog het nummer van de beller zal verschijnen. Mama heeft ongelijk, dit is geen dwaze grapjas die lukraak een nummer intoetst. Deze man kent ons nummer. Ik snap het niet. Waarom die geheimzinnigheid?

9. Kim steekt haar hoofd om de hoek van de deur. 'Mama!' roept ze tegen het lawaai in. Zo hard, dat het op slag stil wordt in de kamer. 'Mama, hier is mijn cadeau. Ik wilde het inpakken, maar ja, het cadeaupapier was op.' Kim zwaait de deur open. De man doet een stap naar voren. Mama staat langzaam op. De verbazing druipst van haar gezicht.

10. Felix zit voor zijn bureau. Zijn schoolagenda ligt open en hij laat zijn ogen over de weken dwalen. De tijd vliegt: het is al eind januari, maar het lijkt alsof hij het nieuwjaarsvuurwerk pas gisteren hoorde knallen. Als één maand zo voorbij is, suizen de elf daaropvolgende maanden hem vast nog sneller om de oren. Maanden zijn als snoepjes, denkt Felix. Twaalf snoepjes op een rij: dat lijkt heel wat, een schat van suiker die nooit op raakt. Maar als dat eerste snoepje eenmaal opgezogen is, zijn die andere elf voor je het weet ook foetsie.

11. 'Bent u nog wakker?' vroeg ik. 'Nog net,' zei opi Kas. 'Ik wil weten wat de bedoeling is.' 'Slapen.' 'Nee, ik wil weten wat ik moet doen als u de bergen in gaat. Wat moet ik doen om te helpen. Ik wil het nu weten.'

B. Titels

- 1) Eeuwig en altijd Tuck, Natalie Babbitt, Vassallucci, 2003
- 2) Iep!, Joke van Leeuwen, Querido, 2004
- 3) In mijn kop staat alles op zijn hoofd, Sylvia vanden Heede, Tielt, 2005
- 4) Als je dit leest, ben ik dood, Sally Nicholls, Filippo Napoli (ill.), De Fontein, 2008
- 5) 100 procent Lena, Stefan Boonen, Greet Bosschaert, Clavis, 2006
- 6) Het meisje dat in een doosje wilde kruipen, Karen Curé, Clavis, 2010
- 7) Bij de Penderwicks in de straat, Jeanne Birdsall, Van Gennep, 2008
- 8) De schreeuw op de muur, Karla Stoefs, Davidsfonds/Infodok, 2007
- 9) Mag ik hem ruilen?, Rien Broere, Riske Lemmens (ill.), De Eenhoorn, 2011
- 10) Hoe maak ik tijd?, Evelien de Vlieger, Wendy Panders (ill.), Lannoo, 2011
- 11) De regels van drie, Marjolijn Hof, Querido, 2013

Bijlage 7: eenvoudig leesdagboek

datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden	datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden	datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden	datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden
datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden	datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden	datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden	datum wat heb je gelezen? waar? gemakkelijk * of moeilijk **** niet leuk * of leuk **** nieuwe woorden

datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord	datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord	datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord	datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord
datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord	datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord	datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord	datum wat heb je gelezen? was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel) jouw mening in 1 woord

voorbeeld:

datum	19-10
wat heb je gelezen?	artikel Kim Clijsters
waar?	oude Wablieft-krant
gemakkelijk * of moeilijk ****	**
niet leuk * of leuk ****	**
nieuwe woorden	afscheid

voorbeeld:

datum	28-10
wat heb je gelezen?	brief belastingen
was het - een boek - een tijdschrift - een krant - iets anders (omcirkel)	
jouw mening in 1 woord	moeilijk

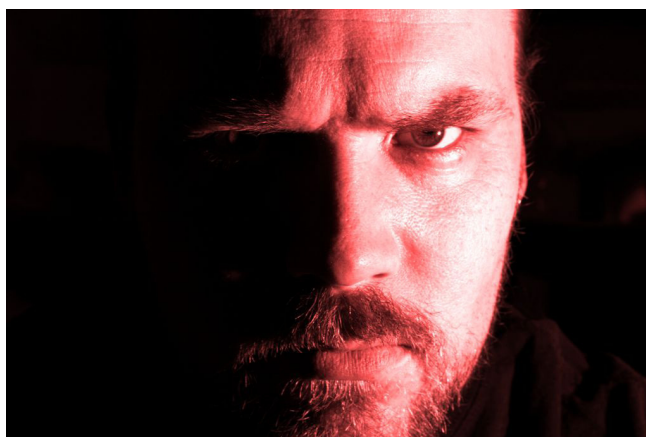
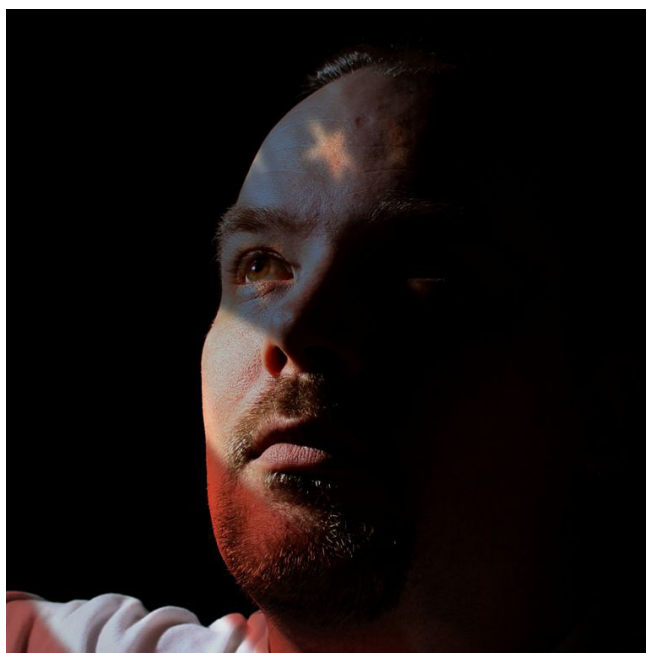
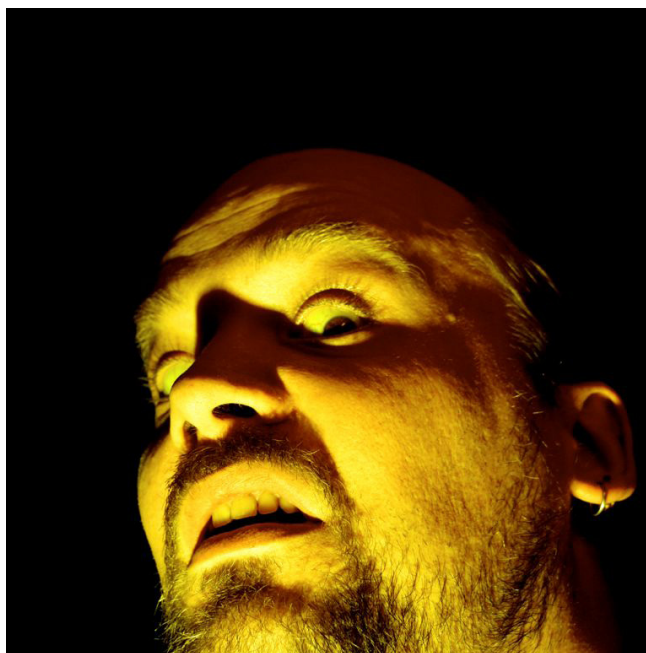
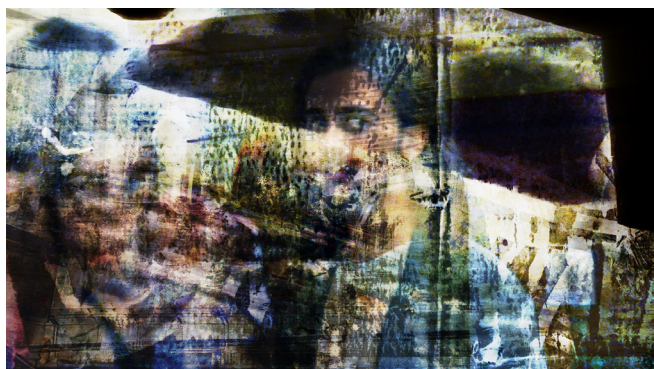
Bijlage 8: leesdagboek met meer schrijfwerk

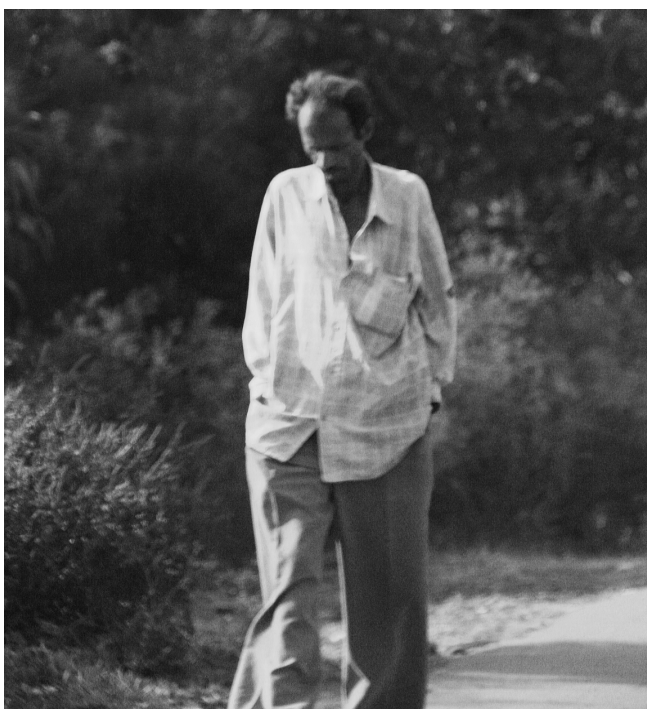
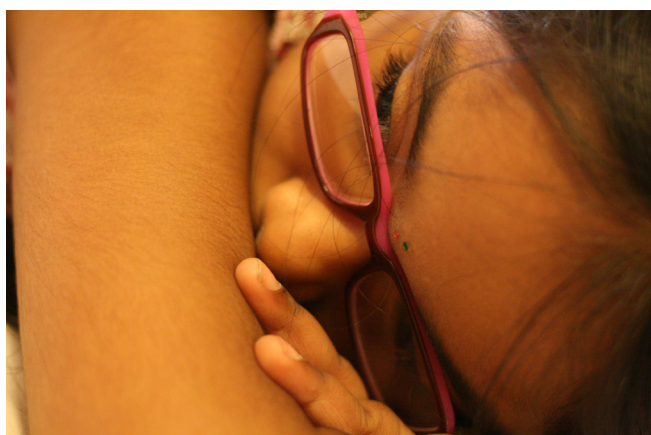
datum	datum	datum	datum
boek	boek	boek	boek
hoofdstuk	hoofdstuk	hoofdstuk	hoofdstuk
Deze gebeurtenis zal ik onthouden.	Deze gebeurtenis zal ik onthouden.	Deze gebeurtenis zal ik onthouden.	Deze gebeurtenis zal ik onthouden.
Deze zin vond ik mooi.	Deze zin vond ik mooi.	Deze zin vond ik mooi.	Deze zin vond ik mooi.
Deze gebeurtenis deed mij aan iets anders denken.	Deze gebeurtenis deed mij aan iets anders denken.	Deze gebeurtenis deed mij aan iets anders denken.	Deze gebeurtenis deed mij aan iets anders denken.
Mijn mening: dit vind ik van dit hoofdstuk.	Mijn mening: dit vind ik van dit hoofdstuk.	Mijn mening: dit vind ik van dit hoofdstuk.	Mijn mening: dit vind ik van dit hoofdstuk.

voorbeeld:

datum	18-10
boek	Kerstekind – Diane De Keyzer
hoofdstuk	Het verdriet van een kind
Deze gebeurtenis zal ik onthouden.	Diane gaat niet graag naar school.
Deze zin vond ik mooi.	We moeten liedjes zingen. Ik ben niet eens blij. Hoe kan ik dan zingen?
Deze gebeurtenis deed mij aan iets anders denken.	Mijn grootmoeder had een beker waarop Horlicks stond. Ik wist niet wat Horlicks was, maar ik wilde altijd uit die beker drinken. Nu weet ik wel wat Horlicks is!
Jouw mening: dit vind ik van dit hoofdstuk.	Ik werd er een beetje droevig van. Ik had medelijden met het meisje Diane.

Bijlage 9: emoties

Bijlage 10: boekpromotie

Geef zelf een boekentip

van _____

voor _____

titel van het boek _____

schrijver _____

het boek is

- ☐ grappig
- ☐ spannend
- ☐ mooi
- ☐ verdrietig
- ☐ interessant
- ☐ om voor te lezen
- ☐ _____

het boek gaat over _____
